

Trafik Kurallarına Aykırılık Sonucunda Ortaya Çıkan Suçlarda Bilinçli Taksir Kabul Edilmesi Meselesi*

The Question of Whether Negligence is Conscious in Offences Arising from Breaching Traffic Rules of Law

Özlem ÇELİK BAŞBOZKURT** 

ÖZ

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile belirlenen trafik kuralları, kişilerin can güvenliğini korumaya yönelik kurallardır. Bu kurallara aykırı hareket edilmesi sonucunda meydana gelebilecek trafik kazalarında, bir kimsenin yaralanması veya ölmesi söz konusu olabilmektedir. Bu neticeler bakımından sürücünün sorumluluğunun yani ceza hukuku açısından manevi unsurunun belirlenmesi gerekli ve önemlidir. Her ne kadar kasten bir kimsenin üzerine araba sürülerek öldürülmesi ve yaralanması mümkün olsa da bu olaylarda akla gelen ilk manevi unsur, taksirdir. Taksirli suçun oluşabilmesi için belirli unsurların bir arada meydana gelmesi aranmaktadır. Bunlardan esaslı olanlar kişinin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması ve neticenin öngörülebilir olmasıdır. Dikkat ve özen yükümlülüğü, korunan hukuki değerın zarar görmesini engellemeye yönelik toplumsal ortak tecrübelerden veya yazılı hukuk kurallarından oluşan kurallar bütünüdür. Yazılı bir hukuk kuralının ihlali aynı zamanda dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali anlamına da gelmektedir. Neticenin öngörülebilir bir netice olması ise taksiri kaza ve tesadüften ayıran faille benzer özellikleri olan kişiler tarafından neticenin tahmin edilebilir olması anlamına gelir. Bu iki unsurun varlığı taksirin varlığını gösterir. Ancak öngörülebilir neticenin fail tarafından öngörülüp öngörülmediği ayrıca önemlidir. Çünkü bilinçli taksirin oluşması için her ne kadar netice fail tarafından istenirse de fail tarafından somut olayda öngörülmüş olması gerekir. Hukuk düzeni tarafından düzenlenmiş ve muhatabı olan kişi tarafından bilinen yazılı bir hukuk kuralının varlığı ortaya çıkan neticenin öngörülebilir bir netice olduğunu göstermektedir. Bu noktada öngörülebilir bu netice, bilinçli taksirin kabulü için yeterli midir sorusu ortaya çıkmaktadır. Yargıtay kararları ile daha da tartışmalı hale gelen bu soruya çalışma ile cevap verilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Taksir, Bilinçli taksir, Özel taksir, Yazılı hukuk kurallarına aykırılık, öngörülebilirlik, Trafik kazası.

* Bu çalışma 3. Selçuk Hukuk Kongresi'nde (5-7 Şubat 2024) "Yazılı Hukuk Kurallarına Uymama Sonucunda Ortaya Çıkan Suçlarda Taksirin Bilinçli Olup Olmadığı Meselesi" başlığı altında Özet Bildiri şeklinde sunulan ve yayımlanan çalışmanın genişletilmiş ve güncellenmiş halidir.

** Öğr. Gör. Dr. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Hukuk Bilimleri Bölümü, ocelikbasbozkurt@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0821-6944.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Özlem ÇELİK BAŞBOZKURT

E-posta/E-mail: ocelikbasbozkurt@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 15.08.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 09.12.2024

ABSTRACT

Traffic rules determined by the Highway Traffic Law No. 2918 are rules aimed at protecting people's life safety. A traffic accident that may occur as a result of acting contrary to these rules may result in injury or death of a person. In terms of these consequences, it is necessary and important to determine the moral element of the driver's responsibility. Although it is possible for a person to be killed or injured by deliberately driving a car over them, the first moral element that comes to mind in these incidents is negligence. Certain elements must occur for a crime of negligence to occur. However, the essential elements of negligence are the person's violation of the duty of care and attention and the foreseeability of the outcome. The duty of care and attention is a set of rules consisting of common social experiences or written legal rules aimed at preventing the damage to the protected legal value. The violation of traffic rules that occurs in the form of a violation of a written legal rule means a violation of the duty of care and attention. The fact that the result is a foreseeable result means that the result can be predicted by people who have similar characteristics to the perpetrator, which distinguishes negligence from accident and coincidence. The existence of these two elements indicates the existence of negligence. However, it is also important whether the foreseeable result was foreseen by the perpetrator. Because, in order for conscious negligence to occur, although the result is not desired by the perpetrator, it must be foreseen by the perpetrator in the concrete event. Despite the existence of a written rule of law regulated by the legal system and known by the person to whom it is addressed, the person shows that the result is a foreseeable result. At this point, the question arises as to whether this foreseeable result is sufficient for the acceptance of conscious negligence. This question, which has become even more controversial with the decisions of the Supreme Court, will be tried to be answered with this study.

Keywords: Negligence, Conscious negligence, Special negligence, Violation of traffic legal rules, foreseeability, Traffic accident.

GİRİŞ

Taksir, Türk Ceza Hukuku sisteminde, suçun manevi unsurlarından biri olup Türk Ceza Kanunu 22'de düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre; taksir, *“dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir.”* Bu tanım basit, bir diğer adıyla bilinçsiz taksire ait olup, hükmün 3. fıkrasında; *“Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır”* düzenlemesine yer verilmek suretiyle taksirin bir diğer çeşidi olan bilinçli taksir, düzenleme altına alınmıştır. İstisnai bir sorumluluk olarak benimsenmiş olan taksirin oluşması için doktrinde ve Yargıtay kararlarında *“Taksirle işlenen bir suçun olması; dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali, hareketin iradi olması; sonucun istenmemesi ancak öngörülebilir olması; hareket ile sonuç arasında nedensellik bağının bulunması”* unsurlarının olması gerektiği belirtilmiştir. Bu unsurlardan dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali ve öngörülebilirlik, çalışma konumuz açısından iki önemli unsurdur.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda düzenlenen trafik kurallarına aykırılık halinde trafikte ölüm veya yaralamayla neticelenen kazalar olabilmektedir. Bu durumda öldürme ve yaralama neticeleri bakımından kişinin işlemiş olduğu suçun manevi unsurunun belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu fiillerin, doğrudan kastla işlenmesi mümkün olmakla birlikte Yargıtay kararlarına konu olan olaylarda sorumluluğun genellikle olası kast, bilinçli veya basit taksir ekseninde tartışıldığı

görülmektedir. Çalışma konumuz bağlamında olası kasta ilişkin tartışmalar kapsam dışı bırakılacak olmakla birlikte Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlarda gerçekleşen eylemin basit taksir mi yoksa bilinçli taksir mi olduğu konusundaki tespitlerine yer verilecek, tartışmalı noktalar ele alınacaktır.

Trafik kuralına aykırılık sonucunda ölüm veya yaralamaya neden olunması durumunda failin yazılı bir kuralı ihlal ettiği ve dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalinin olduğu açıktır. Ancak bilinçli taksir bağlamında failin neticeyi öngörüp öngörmediği değerlendirmesinin de bundan etkilendiği görülmektedir. Yargıtay kararlarında alkollü araç kullanılması, hız limitinin aşılması, şerit ihlalinin yapılması gibi trafik kurallarına aykırılık halinde genellikle bilinçli taksir yönünde karar verme eğilimi olduğu görülmektedir. Bu bağlamda kanaatimizce dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali ile neticenin fail tarafından öngörülmüş olması unsurları birbirine karıştırılmaktadır. Bu kararlarda en büyük eksiklik failin neticeyi somut olay sırasında subjektif olarak öngörüp öngörmediğinin değerlendirilmemesi ve matbu ve benzer ifadelerle bilinçli taksirle suçun işlendiğinin kabul edilmesidir. Yargıtay'ın bu kabulü objektif sorumluluğa yol açması bakımından önemli tehlikeleri içinde barındırmaktadır. Bu çalışma ile Yargıtay kararları esas alınmak suretiyle trafik kurallarına aykırılık halinde failin basit taksirden mi bilinçli taksirden mi sorumluluğun doğacağı tartışılacaktır. Bu bağlamda öncelikle taksir kavramı genel olarak ele alınacak ardından trafik kurallarının ihlali ve taksirli sorumluluk bağlantısı ve son olarak da trafik kurallarına aykırılık sonucunda ortaya çıkan olaylar Yargıtay kararları ekseninde ele alınacaktır.

I. TAKSİR

A. TAKSİR KAVRAMI VE UNSURLARI

Taksir, TCK'da kasten sorumluluk yanında istisnai olarak dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali olarak benimsenmiş bir manevi unsur türüdür¹⁻². Bu bağlamda taksirin esasını ortak tecrübeler ve hukuk kuralları tarafından yüklenen objektif özen yükümlülüğünün ihlali oluşturmaktadır. Taksirli davranış ancak bir özen yükümlülüğünü ihlal ettiği zaman faile isnat edilebilecektir³. Çünkü taksirin cezalandırılmasının nedeni, uyulduğu takdirde belli hukuki değerlerin ihlal edilmesini engelleyecek kuralların ihlal edilmesidir⁴.

1 5237 sayılı TCK m. 22: 1) Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır. 2) Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştilmesidir. 3) Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır; bu halde taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır. 4) Taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek ceza failin kusuruna göre belirlenir. 5) Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir.

2 Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (16. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023) 189 ve 191. 5237 sayılı TCK'da taksir kavramı için ayrıca bkz Elvan Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Doğmatığı* (Turhan Kitabevi, 2015) 18 vd.

3 Koca ve Üzülmüş (n 2) 186.

4 Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, 'Taksirli Suçların Teorik Yapısı ve Bu Bağlamda İş Kazalarından Kaynaklanan Cezai Sorumluluğa İlişkin Değerlendirmeler' (2020) (64) Adalet Dergisi 239, 241. Doktrinde taksirin esasının açıklayan görüşler ayrıca tartışma konusu yapılmış olup çalışma konumuz kapsamında bu tartışmalara girmeyeceğiz. Ancak bu konudaki

Taksir istisnai bir sorumluluk türü olduğundan yapılan eylem ve ortaya çıkan netice açısından belirli unsurları taşıması gerekmektedir. Doktrin⁵ ve Yargıtay kararlarına⁶ baktığımızda taksirli davranışın taşıması gereken unsurlar şu şekilde sayılmıştır: “*Taksirle işlenen bir suçun olması; hareketin iradi olması ancak neticenin istenmemiş olması; hareket ile sonuç arasında nedensellik bağının bulunması; dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edilmiş olması; neticenin öngörülebilir olması*”.

Kişinin taksirli sorumluluğuna gidilebilmesi bakımından eylemin belirtilen bu unsurların tamamını taşıması gerekmekte olup her bir unsurun somut olayda ayrıca tespit edilmesi önemlidir.

Öncelikle taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır (TCK m. 22/1). Bu nedenle kanunlarda eylemin taksirli halinin cezalandırılacağı düzenlenmemiş ise eylemin cezalandırılması mümkün değildir. Taksirli işlenen suçlar ise TCK’da sınırlı şekilde sayılmıştır. Bunlara örnek olarak; taksirle öldürme (TCK m. 85), taksirle yaralama (TCK m. 89), taksirli iflas (TCK m. 162), genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması (TCK m. 171), trafik güvenliğinin taksirle tehlikeye sokma (TCK m. 180) suçları verilebilir.

Taksirin bir diğer unsuru olan hareketin iradi olması ancak neticenin istenmemiş olması, taksiri kastan ayıran temel unsurdur. Ceza hukukunda hareketin iradi olması, temel kuraldır. Bu nedenle taksirli suçlarda da hareket iradi olmalıdır. Yalnızca taksirli suçlarda netice failin irade ettiği netice değildir. Fail iradi hareketine rağmen neticeyi istememektedir. Kişi, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak, amaçlamadığı ancak kanunda suç olarak düzenlenmiş neticeyi meydana getirmektedir⁷.

Taksirli sorumluluk için gerekli bir diğer unsur, istenmeyen netice ile failin hareketi arasında bir nedensellik bağı bulunmasıdır. Nedensellik bağı da iradi hareket gibi ceza hukukunda sorumluluk için gerekli unsurlardan biridir. Taksirli suçlarda nedensellik bağının tespiti açısından önemli olan neticenin dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalinin sonucu ortaya çıkmasıdır⁸.

tartışmalar için bkz Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt 2* (14. Baskı, Der Yayıncılık 2019) 500 vd; Kayıhan İçel, *Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk*, (Cezaevi Matbaası, 1967) 135 vd; Mehmet Emin Artuk ve diğerleri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (7. Baskı, Adalet Yayınevi 2013) 325 vd; Tahir Hami Topaç, *Türk Hukukunda Taksir* (Adalet Yayınevi 2013) 33 vd; Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (8. Baskı, Yetkin Yayınları 2018) 445 vd; Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75* (4. Baskı, Beta Yayınları 2015) 255 vd; Mehmet Saydam ve Nurten Öztürk, ‘Türk Ceza Kanunu Bakımından Taksir’ (2015) (23) TAAD Dergisi 135, 139 vd.

5 Unsurlar ve unsurlara ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz Veli Özer Özbek ve diğerleri, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (14. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023) 497; Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (18. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023) 419; Cengiz Apaydın, *Ceza Hukukunda Doğrudan Kast, Olası Kast, Basit Taksir ve Bilinçli Taksir Kavramları*, (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2021) 224 vd. İçel (n 4) 135 vd. Saydam ve Öztürk (n 4) 142; Cengiz Topel Çiftçiöğlü, ‘Türk Ceza Kanunu’nda Taksir’ (2013) (3) Ankara Barosu Dergisi 315, 324 vd; Seydi Kaymaz ve Hasan Tahsin Gökcan, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları*, (Seçkin Yayıncılık 2006) 90 vd; Dönmezer ve Erman (n 4) 510 vd; Artuk ve diğerleri (n 4) 333 vd; Topaç (n 4) 55 vd; Berrin Akbulut, *Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2020) 185; Muhammed Demirel, *Taksirli Suç* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2024) 124; Serap Kaygusuz, Yargıtay Uygulamaları Kapsamında Taksirle Öldürme, *Taksirle Yaralama, Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçları* (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2022) 30 vd; Koca ve Üzülmöz (n 2) 200. Koca ve Üzülmöz; objektif olarak emredilen özen yükümlülüğünün taksirin unsurlarını 3’e ayırmışlardır: “*Bunlar; objektif olarak emredilen özen yükümlülüğünün (icrai veya ihmali) bir davranışla ihlal edilmesi, özene aykırı davranışın neticeye sebebiyet vermesi (taksirli netice suçlarında) ve neticenin faile objektif isnat edilebilirliğinden ibarettir.*” Koca ve Üzülmöz (n 2), 200.

6 YCGK E 2017/12-836 K 2021/648, 16.12.2021. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

7 Artuk ve diğerleri (n 4) 324; Demirbaş (n 5) 421.

8 Koca ve Üzülmöz (n 2) 213. Keçelioğlu (n 2) 117 vd; Dönmezer ve Erman (n 4) 512 vd.

Dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali unsurunun ise, aşağıda ayrıntılı incelenecek olmakla birlikte, taksirli suçlar için kurucu unsur olduğu öncelikle belirtilmelidir⁹. Çünkü taksirli suçlarda, netice özene aykırı davranış sonucunda meydana gelmelidir¹⁰. Keza taksirin esasını ortak tecrübelerden doğan kurallardan kaynaklı özen yükümlülüğünün ihlali ve hukuk kurallarına aykırılık oluşturmaktadır¹¹.

Son olarak; yine aşağıda ayrıntılı incelenecek olan, neticenin öngörülebilirlik unsuru ise, hukuk kuralları veya ortak tecrübeler tarafından emredilen özene uyulduğunda tipikliğin gerçekleşmesinin somut olarak tahmin edilebileceği ve dolayısıyla bundan kaçınılabileceği anlamına gelmektedir¹². Netice öngörülebilir değilse, bu neticeyi doğurabilecek hareketten kaçınma, hiç kimseden makul olarak istenemeyeceği için sorumluluk da doğmayacaktır. Bu durumda, kaza ve tesadüfün bulunduğu kabul edilmektedir¹³. Bu nedenle de bu unsur, taksiri kaza ve tesadüften ayırır.

Sonuç olarak bu unsurların varlığı halinde taksirli suçun oluştuğu kabul edilmektedir. Bu unsurlarından birinin eksik olması halinde ise kişinin taksirli sorumluluğuna dahi gidilemeyecektir.

1. Dikkat ve Özen Yükümlülüğüne Aykırılık

Taksir, birtakım kuralların ihlal edilmesinden doğar¹⁴. Bu nedenle bu unsur taksirli suçlar için kurucu unsur¹⁵ olup taksirli suçların ifade ettiği haksızlığın ihlali anlamına gelir¹⁶. Zira taksirle işlenen suçlarda haksızlık korunan hukuki değere ilişkin yükümlülüğe aykırı bir davranışta bulunmak şeklinde ortaya çıkmaktadır¹⁷. Bu bakımdan dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık söz konusu

9 Murat Volkan Dülger, *Ceza Hukuku Genel Hükümler 2. Cilt* (Seçkin Yayıncılık 2023) 490; Koca ve Üzülmüş, 'İş Kazaları' (n 4) 255.

10 Koca ve Üzülmüş (n 2) 213.

11 Dülger (n 9) 480. Taksirli suçlarda dikkat ve özen yükümlülüğü Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında şu şekilde ifade edilmiştir: "Toplumsal yaşamda belli faaliyetlerde bulunan kimselerin başkalarına zarar vermemek için birtakım önlemler alma ve bazı davranış kurallarına uyma zorunlulukları bulunmaktadır. Bu kurallar toplum olarak yaşama mecburiyetinden doğabileceği gibi, Devletin müdahalesiyle de ortaya çıkabilmektedir. Taksirli suç, bu kuralların ihlal edilmesi sonucu belirlemekte, fail; dikkatli, tedbirli ve öngörülü davranmamış olduğu için cezalandırılmaktadır. Bu bakımdan sorumluluğun nedeni, öngörülebilirlik ve ödevinin varlığına rağmen, sonucu iradi bir hareketle neden olmaktan kaynaklanmaktadır. Taksirle gerçekleştirilen bazı eylemlerin suç olarak tanımlanıp cezai yaptırıma bağlanmasıyla, insanların gittikçe yoğunlaşan ve karmaşık hale gelen toplum hayatı içinde daha dikkatle davranmalarının temin edilmesi amaçlanmaktadır. Kanun ve ortak hayat tecrübesinin sonucu olarak kendisine toplum tarafından yüklenen dikkat ve özen görevini ihlal eden ve hareketiyle öngörülebilir zararlı neticeye sebep olan kişinin taksirle işlenen suçlar ilişkili cezai sorumluluğu benimsenmiş, fakat taksirden söz edebilmek için de kanuni tarife uygun fiilin işlenebileceğinin öngörülme imkanının mevcut olması aranmıştır." YCGK E 2018/12-135 K 2020/317 25.06.2020 Aktaran: Kaygusuz (n 5) 32.

12 Koca ve Üzülmüş (n 2) 214; Demirbaş (n 5) 422.

13 Apaydın (n 5) 233; Dönmezer ve Erman (n 4) 517; Özbek ve diğerleri (n 5) 500.

14 Dönmezer ve Erman (n 4) 508. Bu kuralları ilgili alanda faaliyet gösteren kişileri zararlı neticelerden kaçınmaları için var olan asgari kurallar olup her bir faaliyet alanı bakımından ayrı ayrı belirlenmek durumundadır. Koray Doğan ve Serkan Meraklı, *Trafik Ceza Hukuku* (4. Baskı, Seçkin Yayınları 2024) 84.

15 Dülger (n 9) 490; Koca ve Üzülmüş, 'İş Kazaları' (n 4) 255.

16 İzzet Özgenç, 'Kast-Taksir Kombinasyonları' (1998) 6 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağan) 345, 348; Koca ve Üzülmüş (n 2) 202. Bu noktada belirtilmelidir ki 5237 sayılı Kanundaki hukuk kuralları tarafından öngörülen dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali 765 sayılı Kanundaki nizamla riayetsizliği karşılarken, ortak deneyimlere dayanan dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali ise tedbirsizlik, dikkatsizlik ve acemiliğin karşılığı olmaktadır. Ahmet Gökçen, 'Taksirle Ölüme Sebep Verme (m. 85)' (2018) 4 (7) Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 21, 25. 765 sayılı Kanuna ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz İçel (n 5) 197 vd.

17 Özgenç, 'Kast-Taksir Kombinasyonları' (n 16) 348.

değilse kural olarak sorumluluk da doğmayacaktır¹⁸⁻¹⁹. Çünkü TCK m. 22'de neticeye neden olan her davranış değil dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık teşkil eden davranışların taksirli suçlarda fiil özelliği taşıyacağı belirtilmiştir. Bu nedenle de taksirli suçlarda davranışın hem ontik hem de normatif yönü bulunmaktadır²⁰.

Taksirli suça neden olan kurallar bazen belirli somut bir davranışı emreder ve davranışın gerçekleştirilmemesi taksire vücut verir. Bazen ise daha genel nitelikte kurallardan oluşup ortak yaşamın getirdiği zorunluluklardan doğarlar²¹. Bu çerçevede dikkat ve özen yükümlülüğünün kaynağı, bir toplumsal kabulden kaynaklanabileceği gibi; (kazılan bir kuyunun çevresinde önlem alınacağı, işlek bir caddede pencereden aşağı bir şey atılmayacağı gibi.) yazılı bir hukuk kuralından da (Trafik Kanunu, Maden Kanunu, İmar Kanunu vb.) kaynaklanabilir. Bu bağlamda bir başkasının sağlığı, hayatı veya malvarlığı ile ilgili ortak tecrübe kuralları ve kanun veya diğer pozitif hukuk düzenlemeleriyle getirilen kurallar olarak ikiye ayrılmaktadır²². Burada önemli olan husus, dikkat ve özen yükümlülüğünün mutlaka bir hukuki değerle bağlantılı olarak ortaya çıkmasıdır²³. Bir

18 Burada "güven ilkesini"ni hatırlatmakta yarar vardır. Güven ilkesi, "İşbölümü ve sorumluluk bölüşümü içinde yürütülen faaliyetlerden doğabilecek zararlardan faaliyete katılan farklı kişilerin taksirli ceza sorumluluğu konusunda öncelikli başvurulacak ilke"dir. Tuğrul Katoğlu, 'Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi ve Ceza Sorumluluğu' (2007) (68) TBB Dergisi 29, 30. Belirtmek gerekir ki, bu ilke, ekip halinde bir faaliyet olmamakla birlikte öncelikle trafik kazaları bakımından uygulanmış ve sürücülerin diğer sürücülerin ortaya çıkabilecek neticeleri önlemeye yönelik kurallara uygun davranacağı yönünde duydukları güvene sonuç bağlanması açısından düşünülmüştür. Katoğlu (n 18) 31. Bu bağlamda trafikte de dikkat ve özen yükümlülüğüne uyulmasına rağmen bir netice meydana gelmişse güven ilkesi geçerli olacaktır. Buna göre dikkat ve özen yükümlülüğüne uyararak hareket eden kişi, o sırada somut olaya katılan diğer kimsenin de kurala uygun davranacağına güven duyduğunda, kurala uymayan kişinin meydana getirdiği tehlike veya zarar açısından dikkat ve özen yükümlülüğüne uymadığı ileri sürülemez. Hasan Tahsin Gökcan, 'Ceza Hukukunda Güven İlkesi ve Trafik ve Tıp Hukukunda Uygulanması' (2012) 38 (1-2) Yargıtay Dergisi 5, 14; Doğan ve Meraklı (n 14) 86-87. Güven ilkesinin genel geçer şekilde uygulanmasının ortaya çıkarabileceği sorunlar nedeniyle bazı istisnalar barındırdığını söylemek gerekir. Eğer kişi başkalarının hukuka uygun davranmadığını öngörebiliyorsa güven prensibi geçerli olmayacaktır. Örneğin küçük çocukların trafikte bulunduğu görülüyorsa bu çocukların hukuka aykırı davranacakları önceden hesap edilerek özen yükümlülüğü içinde ele alınmalıdır. Yine sürücü diğer kimsenin geçiş üstünlüğünü dikkate almadığını fark etmişse güven prensibine dayanamayacaktır. Trafikte güven prensibine ilişkin bu ve diğer açıklamalar için bkz Keçelioğlu (n 2) 94 vd.

19 Dikkat ve Özen yükümlülüğü kavramına ve unsuruna ilişkin tartışmalar için bkz Demirel (n 5) 127 vd.

20 Koca ve Üzülmüş (n 2) 193.

21 Haluk Toroslu, 'Bilinçli Taksir Üzerine Bir Değerlendirme', (2016) (126) TBB Dergisi 96, 99.

22 Koca ve Üzülmüş (n 2) 204-205; Apaydın (n 5) 227; Zafer (n 5) 259 vd; Özbek ve diğerleri (n 5) 503; Keçelioğlu (n 2) 76. Bu konuda ayrıca Özbek ve diğerleri bu noktada taksirin şekilleri konusunda 765 sayılı TCK döneminde yapılan açıklamaların geçerliliğini korumaya devam ettiğini, bu bağlamda taksirin tedbirsizlik, dikkatsizlik, meslek ve sanatta acemilik, nizamata evamir ve talimatlara riayetsizlik şeklinde ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Ayrıca yazarlara göre; ihtiyatsızlık, basiretsizlik, üşengeçlik gibi haller de taksir biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özbek ve diğerleri (n 5) 503-504. Benzer şekilde Demirbaşa göre; 765 s. TCK'daki "meslek ve sanatta acemilik" ve nizamata, emirlere ve talimatlara riayetsizlik" şekillerinin yeni Kanunda yer almaması eksiklik olmakla birlikte bu taksir şekilleri de "dikkat ve özen yükümlülüğünün" ihlali kapsamında değerlendirilebilecektir. Demirbaşa (n 5) 428. 5237 sayılı Yine Gökçene göre kanunlardaki hukuk kuralları tarafından öngörülen dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali 765 sayılı Kanundaki nizamata riayetsizliği karşılarken, ortak deneyimlere dayanan dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali ise tedbirsizlik, dikkatsizlik ve acemiliğin karşılığı olmaktadır. Gökçen (n 16) 25. Demirel, dikkat ve özen yükümlülüğünün kaynağı uzun tecrübeler sonucunda elde edilen birikimle yetkili merciler tarafından öngörülen yazılı hukuk kuralı ise "davranış normları", bir bütün olarak "özen normları" şeklinde adlandırıldığını aktarmıştır. Bunlar yanında da tecrübe ve deneyimler sonucu oluşan teamüllerin de özenin kaynağı olabileceğini ayrıca belirtmiştir. Demirel (n 5) 726-727.

23 Özgenç, 'Kast-Taksir Kombinasyonları' (n 16) 348; İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (19. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023) 261.

diğer ifade ile eğer bir dikkat ve özen yükümlülüğü varsa bir kimsenin hukuki değerinin korunması için vardır. Çünkü bireyin uymakla yükümlü olduğu dikkat ve özen kuralları zaman içinde tekrar edilen öngörülebilirlik yargularının somutlaşmış halidir. Dolayısıyla olumsuz neticeleri önlemek için var olan davranış kuralları belirli tecrübelerden doğar. Bu bakımdan bu kurallar bir yandan belirli bir davranışın yol açmasının mümkün olduğu sonuçları gösterirken, bir yandan da bu sonuçları engellemek veya hukuki menfaatin zarar görmesini ihtimalini kabul edilebilir sınırlar içinde tutmak için alınması gerekli tedbirlerin neler olduğunu ortaya koyar²⁴. Bu nedenle de dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali objektif olarak değerlendirmeye alınır. Bu değerlendirmeler belirli bir kişiden bağımsız olarak, soyut gereklilik yargısı bağlamında²⁵, faaliyet gösterilen alanda geçerli olan ortak tecrübeler, bilimsel ve teknik bilgiler dikkate alınarak yapılmaktadır²⁶. Yani dikkat özen ve yükümlülüğünün ihlalinin belirlenmesinde failin bilgi birikimi, zekası, tecrübesi gibi kişisel özellikleri dikkate alınmaz²⁷. Bu bağlamda failin kişisel özellikleri ve somut olayda hangi özeni gösterdiğine bakılmaksızın genel olarak gerekli özen değerlendirilmektedir. Bu açıdan ortak tecrübeler bakımından makul ve tedbirli ortalama bir insan dikkate alınmakta ve onun tercih edeceği davranış, özenli olarak kabul edilmektedir. Yazılı hukuk kuralları olduğunda ise söz konusu kuralın yüklediği davranış kişiden beklenen özenli davranış olmaktadır. TCK m. 22'e göre de taksirde dikkate ve özen yükümlülüğünün belirlenmesinde objektif kriter dikkate alınmıştır²⁸. TCK m. 22'nin gerekçesinde de, “*dikkat ve özen yükümlülüğünün belirlenmesinde failin kişisel yetenekleri göz önünde bulundurulmaksızın, objektif esastan hareket edilir.*” ifadesine açıkça yer verilmiştir.

Dikkat ve özen yükümlülüğüne uyulup uyulmadığı, neticenin meydana geldiği alan mevcut bir pozitif hukuk kuralı ile düzenlenmişse öncelikle buna göre, böyle bir kural yok ise fail bir mesleğe mensup ise bu mesleğin ortak tecrübelerine ya da mesleki kurallara göre; fail söz konusu eylem ile bağlantı içinde herhangi bir mesleğe sahip değilse toplumda geçerli olan ortak yaşam tecrübeleri dikkate alınarak tespit edilmelidir²⁹.

Dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalinin bir şekli olan toplumsal ortak tecrübelerle baktığımızda bu kurallar bireylere çeşitli davranışlar bakımından bir neticenin gerçekleşmesine engel olabilecek tedbirleri alma konusunda dikkat ve özen gösterme görevi yüklemektedir. Bir başka ifadeyle başkasının sağlığı ve hayatı ile ilgili olarak ortak yaşamın gerekli kıldığı genel özenin gösterilmesi kişilerden beklenmektedir³⁰.

Belli hukuki değerleri korumaya yönelik hukuki düzenlemeler ise dikkat ve özen yükümlülüğünün bir diğer kaynağını oluşturmakta ve dikkat ve özen yükümlülüğünün hangi somut tedbirleri gerektirdiği, pozitif hukuk metinlerine yansımış yükümlülükler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir

24 Toroslu (n 21) 99.

25 Özgenç (n 23) 262.

26 Gökcan (n 16) 29; Kaygusuz (n 5) 35; Dikkat ve özen yükümlülüğünün belirlenmesinde kullanılan objektif, sübjektif ve karma ölçüt hakkında bilgi için bkz Zafer (n 5) 261.

27 ibid 29; Kaymaz ve Gökcan (n 5) 95.

28 Koca ve Üzülmöz (n 2) 207-208.

29 Fatih Birtok, ‘Tıbbi Uygulama Hataları Bakımından Taksir-Bilinçli Taksir Ayrımı’ (2015) 10(1) ERÜHFHD 63. 89.

30 Artuk ve diğerleri (n 4) 347.

başka ifade ile kişilerin hayatını ve vücut bütünlüğünü korumaya yönelik davranış kuralları aynı zamanda kişiler bakımından bu hukuki değerleri korumaya yönelik dikkat ve özen yükümlülüğünü ifade etmektedir³¹. Genelde de herkesten istenen ortalama özen yükümlülüğünün daha çok hukuk kuralları ile belirtildiği görülmektedir³². Dikkat ve özen yükümlülüğü yükleyen bu hukuk kuralları zararlı neticeyi önleyen davranışı önceden belirleyen önleyici nitelik taşımaktadırlar³³.

Yaşamın birçok alanında karşımıza çıkan ancak hepsinden önemlisi trafik hukuku alanındaki hukuki düzenlemelerde bu bağlamda soyut tehlike yasaklarını yürürlüğe sokmakta ve bunların ihlali izin verilmeyen bir riskin gerçekleşmesi anlamında gelmektedir³⁴. Bu bakımdan 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda belirlenmiş olan trafik kuralları, kişilerin hayatına ve vücut bütünlüğüne yönelik dikkat ve özen yükümlülüğünü ifade etmektedir. Karayolu trafiğinde alınması gerekli tedbirler bu Kanun ve bu Kanuna istinaden çıkarılmış olan Yönetmelikle açıkça belirlenmiştir³⁵. Bu kurallar trafik kazalarını önleyerek cana ve mala gelecek zararları önleme amacı taşır ve bu neticelerin ortaya çıkmaması için sürücünün davranış biçimini belirler. Yani trafik kuralında belirtilmiş davranışa uygun hareket aslında özenli olan davranıştır³⁶.

Taksirde, dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalinin yazılı bir hukuk kuralının ihlalinin kaynaklanması doktrinde “*özel taksir*” olarak ifade edilmiştir³⁷. Yazılı bir hukuk kuralının ihlal edilmesi halinde dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranıldığı açık bir şekilde kendini göstermektedir. Bu nedenle yazılı bir hukuk kuralının ihlal edilmesi taksir karinesi³⁸ bakımından tartışılmıştır. Bu tartışmaya neden olan esas durum ise yazılı bir hukuk kuralının ihlali halinde taksirin bir diğer unsuru olan öngörülebilirliğin varlığının da doğrudan kabul edilmesidir. Hatta bir adım ileri gidilerek yazılı hukuk kuralına aykırılık halinin bilinçli taksirde failin neticeyi öngörmüş olması anlamına geldiği şeklinde kabul edilmesi bu durumu daha tartışmalı hale getirmektedir. Bu nedenlerle dikkat ve özen yükümlülüğünün yazılı bir hukuk kuralından kaynaklandığı haller, dikkat ve özen yükümlülüğü ve öngörülebilirlik unsurları açısından doktrinde ayrıca ele alınmıştır.

31 Özgenç (n 23) 262.

32 Koca ve Üzülmüş (n 2) 209.

33 Keza doktrinde önleyici nitelikteki bu hukuk kuralları, eğer yasaklanan davranışı herhangi değerlendirmeye fırsat bırakmayacak şekilde açık düzenlemiş ise *kati önleyici normlar*, somut şartlara göre belirlenebilecek olan davranış şekillerine işaret etmekte ise *esnek normlar* olarak adlandırılmıştır. Zafer (n 5) 262 vd; Cengiz Apaydın, ‘Taksirli Suçlarda Kusurun Belirlenmesi ve Güven İlkesi’ (2016) 11(124) Terazi Hukuk Dergisi 76, 78.

34 Keçelioğlu (n 2) 78.

35 Özgenç (n 23) 263. Aynı şekilde 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu, 4708 sayılı Yapı Denetim Hakkında Kanun ve 3213 sayılı Maden Kanunu, dikkat ve özen yükümlülüğü yükleyen başka pozitif hukuki düzenlemeler olarak örnek verilebilir. Bu düzenlemelerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz Özgenç (n 23) 263 vd.

36 Apaydın, ‘Taksirli Suçlarda Kusurun Belirlenmesi’ (n 33) 78.

37 Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (12. Baskı, USA Yayınları 2019) 272; Toroslu (n 21) 114. Özel taksir kavramı aşağıda taksir çeşitleri altında ayrı bir başlık altında incelenecektir.

38 Taksir karinesi “*kişinin kanun tarafından yasaklanan davranışı bilerek ve isteyerek gerçekleştirdiğinin kabul edilmesi anlamına gelir*”. Bu tanım dışında İtalyan doktrininde taksir karinesi hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Taksir karinesi ve İtalyan doktrinindeki görüşler için bkz Mustafa Özen, *Ceza Hukukunda Taksir*, (Adalet Yayınevi 2011) 122 vd.

Artuk ve diğerleri'ne göre; bir mesleği icra edebilmek için ruhsat, diploma vs. almak şeklinde ortaya çıkan ruhsat kurallarına aykırılık taksire karine teşkil etmez. Bu bakımdan örneğin ehliyetsiz araç kullanan şoförün yayanın kusuru sonucu zararlı bir neticeye sebep olması halinde ehliyetinin bulunmaması onun taksirli hareket ettiğini göstermez. Ancak toplumsal hayatta ortaya çıkabilecek belli bir tehlikeyi gidermeye yönelik hukuk kurallarına aykırılık ise taksire karine teşkil eder. Örneğin trafikteki işaretlere uymayan sürücü dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket ettiğinden – taksirin diğer koşulları da oluşmuşsa – taksirden sorumludur denilebilecektir³⁹.

Soyaslan'a göre; yetkili makam tarafından konulan kurallara aykırı davranılması tek başına dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalini oluşturmaktadır. Yazara göre esasen taksir olan da bu durumdur⁴⁰.

Toroslu'ya göre; ihlal edilen davranış kurallarının mutlaka devlet tarafından konulmuş olması şart değildir; özel kişilerin koyduğu kurallara uyulmaması da taksire yol açabilecektir. Burada önemli olan bu kuralların tavsiyeden ibaret olmamaları ve bunlara uyulmasının mecburi olmasıdır. Yazara göre somut olayda, failin yazılı davranış kurallarını ihlal etmiş olması sebebiyle ortaya çıkan basit taksir açısından model ajan ölçütü doğrultusunda bir öngörülebilirlik değerlendirmesi yapılması gerekmemektedir. Çünkü belirli bir faaliyeti gerçekleştiren kimse o alanda geçerli olan kuralları ve bu kurallara uyulmasının zararlı neticeleri engellediğini bildiği ve en azından öyle kabul edildiği için ayrı bir değerlendirmeye gerek kalmaz⁴¹. Yazara göre, ihlal edilen kuralın engellemeyi amaçladığı neticeler bakımından failin taksirli olduğu tartışmasızdır. Ancak yazılı davranış kuralının ihlal edildiği her olayda bilinçli taksirin varlığı zorunlu değildir. Çünkü kuralın ihlal edilmesi her zaman neticenin fail tarafından öngörüldüğü anlamına gelmez. Zira bilinçli taksirden söz edilebilmesi için, meydana gelen somut olayda neticenin öngörülmüş olduğu ayrıca tespit edilmelidir. Aksi takdirde bilinçli taksir açısından bir karine kabul edilmiş olacaktır⁴².

Demirele göre; öngörülebilirlik unsurunun temel bağlantı noktası somutlaşmayı sağlamak için dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılıktır. Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık kriteri, öngörülebilirlik açısından ancak bir belirti olmakla birlikte önemli bir mihenk taşıdır⁴³.

Zafer'e göre; kuralların emrettiği davranış şekline aykırı davranış, yani kuralın ihlalinin tespiti, özen yükümlülüğünün ihlalinin de tespiti demektir. Ancak failin sorumluluğu için özen yükümlülüğünün ihlalinin tespiti yeterli değildir. Bu özen yükümlülüğünün ihlali ve netice arasında nedensellik bağı gereklidir. Bu bağ kurulamadığında bu aykırılık tek başına taksirin varlığını kabul etmek için yeterli değildir⁴⁴.

Apaydın'a göre; dikkat ve özen yükümlülüğü yükleyen hukuk kuralları önleyici niteliktedir. Bu normlardan yasaklanan davranışı hiçbir değerlendirmeye fırsat bırakmayacak şekilde açık düzenleyen

39 Artuk ve diğerleri (n 4) 348 vd.

40 Soyaslan (n 4) 449.

41 Toroslu (n 21) 115.

42 ibid 116.

43 Demirel (n 5) 152.

44 Zafer (n 5) 262.

sollama kuralı, alkollü araç kullanma yasağı gibi kurallar somut olaya göre esnetilemez. Bu kuralların belirlediği davranış şekillerine aykırılığın tespiti dikkat ve özen yükümlülüğünün tespitidir. Ancak bu taksirli sorumluluk için yeterli değildir. Yazara göre, taksir karinesi kabul edilemez. Çünkü somut olaylarda taksirin ispatlanmasından vazgeçildiğinde sorumluluk için yalnızca maddi nedensellik yeterli kabul edilecek bu da kusurlu sorumluluğun ortadan kalkması anlamına gelecektir⁴⁵.

Keçelioğlu'na göre ise soyut bir şekilde düzenlenmiş hukuk normlarına aykırı davranış dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışın belirlenmesi açısından “*sadece ve sadece bir gösterge karine*” olabilmektedir⁴⁶.

Sonuç olarak bu açıklamalardan sonra denilebilir ki, somut olayda dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali bir hukuk kuralının ihlali şeklinde ortaya çıkmışsa, taksirin dikkat ve özen yükümlülüğü unsurunun varlığı açıkça somutlaşmaktadır. Bu nedenle de taksire karine teşkil ettiği yönünde ileri sürülen görüş kanaatimizce yerindedir. Eğer dikkat ve özen yükümlülüğü yazılı bir hukuk kuralından kaynaklanıyor ise taksirin en önemli unsuru gerçekleştiğinden bu durum taksire karine teşkil edecek, söz konusu somut olayda taksirli sorumluluğu doğması muhtemel olacaktır. Ancak bu noktada vurgulamak gerekir ki, *Keçelioğlu*'nun da belirttiği gibi bu ancak bir karinedir. Çünkü bu unsur genel olarak taksirin bir unsurudur. Bu durumda taksirin diğer unsurların gerçekleşip gerçekleşmediğine de bakılmalıdır.

2. Öngörülebilirlik

Taksirin bir diğer unsuru da öngörülebilirliktir. Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranış sonucu ortaya çıkan neticeden failin sorumlu tutulabilmesi için yukarıda da defaten belirtildiği üzere neticenin, öngörülebilir bir netice olması gerekmektedir.

Öngörülebilirlik, hukuk kuralları veya ortak tecrübeler tarafından emredilen özene uyulduğunda tipikliğin gerçekleşmesinin tahmin edilebileceği ve dolayısıyla bundan kaçınılabileceği anlamına gelmektedir⁴⁷. Ayrıca belirli özelliklere sahip olan failin somut olayda yapmış olduğu hareketin neticelerini tahmin edebilmesi imkanı olarak da ifade edilebilir⁴⁸. Çünkü yalnızca kuralın ihlal edildiğinin belirlenmesi kişinin kusurlu olduğu sonucu doğurmaz.

Neticenin öngörülebilir olmasının aranması, kişilere yüklenen dikkat ve özen yükümlülüğünün bir sonucudur. Çünkü kişilere yüklenen dikkat ve özen yükümlülüğünün yerine getirilmesi bir imkanın varlığını gerektirmektedir. Dolayısıyla dikkat ve özen yükümlülüğüne uyulması mümkün değilse bunu failden de beklemek mümkün olmayacaktır. Burada var olan imkan aslında neticenin öngörülebilir olması anlamına gelmekte ve neticenin öngörülebilir olması taksiri kaza ve tesadüften ayırmaktadır⁴⁹. Bir başka deyişle netice kimse tarafından öngörülemese, öngörebilme imkansız ise

45 Apaydın, “Taksirli Suçlarda Kusurun Belirlenmesi” (n 33) 78 ve 82.

46 Keçelioğlu (n 2) 79.

47 Koca ve Üzülmüş (n 2) 214; Kaygusuz (n 5) 37.

48 Özbek ve diğerleri (n 5) 500. Benzer yönde, Özen (n 38) 163.

49 Özbek ve diğerleri (n 5) 500; Demirbaş (n 5) 422;

özen yükümlülüğünün ihlalinden de söz edilemeyecek artık kaza ve tesadüfün varlığı kabul edilecek, netice faile isnat edilemeyecektir⁵⁰.

Ayrıca öngörülemeyen sonucun faile isnat edilememesi, taksirli sorumluluk ile objektif sorumluluk arasındaki sınırı da belirlemektedir⁵¹. Çünkü ceza hukukunda fail kişisel olarak bir şey yapabileceği veya başka türlü davranabileceği durumlarda kusurlu kabul edilmektedir.⁵²

Somut olayda dikkat ve özen yükümlülüğü bilim ve tecrübeler doğrultusunda belirlendikten sonra öngörülebilirlik tespit edilmektedir⁵³⁻⁵⁴. Özen yükümlülüğünün ihlali değerlendirmesinde objektif kriterler esas alınır ve herkes açısından geçerli olan kurallar bütününden oluşur. Öngörülebilirlik açısından ise subjektif değerlendirme yapılır.⁵⁵ Bu değerlendirmede failin tüm özellikleri dikkate alınarak tecrübesi, kişisel özellikleri, yaşı, mesleği, zeka seviyesi, cinsiyeti, görgüsü, sosyal seviyesi, varsa uzmanlığı gibi hususlar göz önünde bulundurularak netice somut olayda öngörülebilir olup olmadığı değerlendirilir⁵⁶. Toroslu tarafından bu ölçüt *model ajan ölçütü* olarak ifade edilmiştir⁵⁷.

TCK m. 22'nin gerekçesinde de, "*Taksirli suçlarda fail, kendi yetenekleri, algılama gücü tecrübeleri, bilgi düzeyi ve içinde bulunduğu koşullar altında objektif olarak var olan dikkat ve özen yükümlülüğünü öngörebilecek ve yerine getirebilecek durumda olmalıdır. Bütün bu yeteneklere sahip olmasına rağmen bu yükümlüğe aykırı davranan kişi, suç tanımında belirlenen neticenin gerçekleşmesine neden olması durumunda, taksirli suçtan dolayı kusurlu sayılacaktır.*" ifadesine yer verilmiştir.

50 Özbek ve diğerleri (n 5) 500; Dönmezer ve Erman (n 4) 510; Apaydın (n 5) 270; Koca ve Üzülmöz (n 2) 214; Kaymaz ve Gökcan (n 5) 96; Keçelioğlu (n 2) 123; Kaygusuz, (n 5) 38.

51 Hafizoğulları ve Özen (n 38) 270.

52 Berrin Akbulut, 'Deprem Nedeniyle Meydana Gelen Ölüm ve Yaralanmalara Ait Ceza Hukuku Sorunlarına İlişkin Bazı Tespitler' (2023) 31(2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 569, 609.

53 Taksirli suçlarda bu şekilde iki aşamalı değerlendirme yapılması, objektif tipiklik bir özen yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediğini kusura ilişkin değerlendirmede de failin kişisel olarak bu ihlal kaçınılabilir olup olmadığını incelemektedir. Bu taksirin çifte fonksiyonunu göstermektedir. Özbek ve diğerleri (n 5) 496.

54 Toroslu (n 20) 100.

55 Özbek ve diğerleri (n 5) 497. Öngörülebilirliğe ilişkin subjektif ve objektif kriterlere yönelik kriterler için ayrıntılı olarak bkz İçel (n 4) 85 vd. Doktrinde genel olarak subjektif görüş esas alınmıştır. Bu hususla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz Kaymaz ve Gökcan (n 5) 98, Demirel (n 5) 389 vd. Doktrinde Koca ve Üzülmöz'e göre bu belirlemede objektif olarak failin yaşadığı çevrede ortalama yetenekteki bir kişinin neticeyi öngörüp öngöremeyeceği değerlendirilmektedir. Ortalama bir insanın objektif öngörülebilirliği söz konusu değilse taksirli suçun tipik unsuru gerçekleşmeyecektir. Koca ve Üzülmöz (n 2) 214. Yargıtay ise subjektif kriteri esas almaktadır. Mahkemenin bu yöndeki kararları için bkz Demirel (n 5) 395 vd.

56 Özbek ve diğerleri (n 5) 497; Artuk ve diğerleri (n 4) 346; Keçelioğlu (n 2) 176 vd; Demirbaş (n 5) 422; Akbulut (n 52) 609. Doktrinde öngörülebilirliğin belirlenmesinde bu kabul yanında başka görüşler de mevcuttur. Kimi yazarlara göre belirttiğimiz gibi fail esas alınmalı iken, kimi yazarlara göre orta zeka seviyesine sahip üçüncü kişi esas alınmalı yani objektif değerlendirme yapılmalıdır. Taksirde öngörülebilirliğin belirlenmesine ilişkin bu görüşler için bkz: Özen (n 38) 170 vd.

57 Toroslu (n 21) 100. Ayrıca Toroslu'ya göre, öngörülebilirlikte subjektif değerlendirme yapılırken, kişinin sahip olduğu tüm özelliklerin dikkate alınmak mümkün değildir. Keza bu şekilde failin davranışı tamamen kendi bakış açısı doğrultusunda değerlendirilmiş olur ve bu neredeyse tüm taksirli davranışların mazur görülmesi anlamına gelir. Bu nedenle de taksirin subjektif ölçütü değerlendirilirken dahi genelleme ve soyutlama yapmak gerekir. Bu amaçla model ajan ölçütü dikkate alınır. Toroslu (n 21) 101. Benzer yönde Akbulut'a göre; öngörülebilirlik bireysel öngörebilme imkanına göre değil somut durumdaki normun muhatabı olan ortalama bir insan kabiliyetine göre belirlenmelidir. Akbulut, *Ceza Genel Hükmümler* (n 5) 185.

Öngörülebilirliğe ilişkin önemli bir hususu belirtmek gerekir. Öngörülebilirlik taksirin bir unsuru olup, hem basit hem bilinçli taksirde neticenin öngörülebilir olması şarttır. Neticenin öngörülebilir olması halinde failin durumuna göre iki ihtimal ortaya çıkmakta ve taksirin çeşidi bakımından önem arz etmektedir. Öngörülebilir netice fail tarafından öngörülmemiş ise basit taksirden; öngörülmuş ancak neticenin meydana gelmeyeceği inancı ile devam edilmişse bilinçli taksirden söz edilecektir. Bu noktada failin neticeyi öngörüp öngörmediği somut olaya göre failin subjektif durumu esas alınmak suretiyle belirlenecektir. Bu belirleme failin basit veya bilinçli taksirden cezalandırılacağına belirlenmesi noktasında önemlidir. Çünkü öngörebilme ve neticenin öngörülmesi birbirinden farklı kavramlardır. Öngörme somut olayda failin şahsi durumu ile ilgili iken, öngörebilme belirli bir kritere bağlı olan soyut bir durumdur⁵⁸. Öngörülebilirlik ise genel bir değerlendirme ile somut olayda neticenin öngörülebilirliği değerlendirilerek tespit edilmektedir. Öngörebilme genel ve soyut bir değerlendirme değil somut ve öznel değerlendirme yapılarak olay anı dikkate alınarak belirlenir⁵⁹. Bu nedenle de taksirli suçlar bakımından öngörülebilirlik iki aşamalı bir öneme sahiptir. İlk aşamada, bu başlık altında ele alınacak olan taksirin unsurlarından biri olan öngörülebilirlik değerlendirmesi yapılır. Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık sonucunda ortaya çıkan netice öngörülebilir bir netice değilse failin taksirli sorumluluğu dahi söz konusu değildir. Eğer netice öngörülebilir bir netice ise failin taksirli sorumluluğunun varlığı kabul edilecektir. İkinci aşamada öngörülebilirlik değerlendirmesi taksirin türünü belirlemek için yapılmaktadır. Bu aşamada yapılacak değerlendirmede, öngörülebilir netice fail tarafından somut olayda öngörülüp öngörülmediği taksirin varlığı açısından değil taksirin türü açısından önemlidir. Neticenin öngörülebilir olması halinde failin durumuna göre iki ihtimal ortaya çıkmaktadır. Eğer fail öngörülmesi mümkün neticeyi öngörmemiş ise basit taksiri bulunmaktadır. Ancak eğer fail neticeyi öngörmüş ve fakat gerçekleşmesini istememiş ve hatta gerçekleşmemesi için çaba göstermişse bilinçli taksir olmaktadır⁶⁰.

Yazılı hukuk kuralının ihlalinin öngörülebilirlik açısından da karine teşkil etmesi hususuna burada dikkat çekmek gerekir. Muhakkak ki dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali sonucu ortaya çıkan neticenin somut olayın kaza ve tesadüften ayrılması için öngörülebilir bir netice olması gerekir. Kanaatimizce *Toroslu*'nun da belirttiği gibi yazılı bir hukuk kuralı ile muhatap olan kimse varsa, bu kuralın amacını subjektif olarak bilebilecek durumdadır. Bu kuralın varlığı da zararlı bir neticeyi önlemeye yönelik olduğundan kuralın bilinmesi neticenin öngörülebilir olduğunu da gösterecektir. Bu durumda yazılı bir hukuk kuralının ihlali, taksirin unsurlarından dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali unsurunu bünyesinde taşımakta; öngörülebilirlik unsuru açısından ise karineyi oluşturmaktadır. Muhakkak ki somut olaya göre bu karinenin aksi ispat edilebilecektir. Yani ortaya çıkan netice yazılı bir hukuk kuralının varlığına rağmen yine kaza veya tesadüf de olabilecektir. Bu durumda taksirden söz edilemeyecektir. Yazılı hukuk kuralının ihlalinin karine teşkil ettiği taksirin TCK m. 22/2 anlamında basit taksir olduğu ifade edilmelidir. Bilinçli taksir için somut olayda öngörülebilirlik değerlendirmesi ayrıca yapılmalı, neticenin fail tarafından somut olay sırasında öngörüp öngörmediği tespit edilmelidir. Yazılı bir hukuk kuralının ihlali bunu doğrudan ortaya koyamamaktadır. Ancak

58 Saydam ve Öztürk (n 4) 146.

59 Özen (n 38) 178.

60 Apaydın (n 5) 234.

Yargıtay yazılı hukuk kurallarına aykırılık halini (basit) taksir karinesinin ötesine taşımakta ve dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali bilinçli taksirin bir unsuru gibi görülerek taksirin türünü belirlemek açısından da bir gerekçe olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda Yargıtay, dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali, yazılı bir hukuk kuralının ihlal edilmesinden kaynaklandığında özellikle de trafik kurallarına uyulmaması halinde, somut olayda fail tarafından neticenin öngörüldüğünü doğrudan kabul ederek bilinçli taksir yönünde karar vermektedir.

Dönmezer/Erman'a göre; kanunun belirli kurallar koyduğu durumda bu kurallara aykırı hareket eden kişinin sonucu öngörebilecek durumda bulunduğu bir karine olarak benimsenebilecektir⁶¹.

Demirbaş'a göre; kanun tarafından konulan kurallara aykırı hareket eden bireyin neticeyi öngörebilecek durumda olduğu karine olarak benimsenebilecektir. Yazara göre hız sınırının 50 km olduğu yerde 120 km hızla giden sürücü, yayaya çarpabileceğini öngörür niteliktedir ve bu kişinin "yaya aniden yola fırladı" şeklindeki savunması, taksirli sorumluluğunu kaldırmayacaktır⁶².

Kaymaz ve Gökcan; bazı durumlarda failin öngörüsüne ilişkin karineden yararlanılabileceğini belirtmiş, ayrıca uzmanlık alanının gereklerine aykırı davranan hekimin neticeyi öngöremediğinin söylenemeyeceği örneğini vermiştir. Ayrıca yazarlar Yargıtay'ın da bazı durumlarda öngörülebilirlik karinesine dayandığını ifade etmiştir⁶³.

Birtek'e göre; dikkat ve özen yükümlüğüne aykırı bir eylemin gerçekleştirilmesi her durumunda öngörmenin olduğu anlamına gelmeyecektir. Dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali tespit edildikten sonra ikinci aşamada neticenin öngörülebilir olup olmadığı da ayrıca araştırılmalıdır. Keza neticenin öngörülebilir olması dikkat ve özen yükümlülüğünün bir şartı olup, öngörme olanağı dikkat ve özen yükümlülüğü görevinin kapsamına göre belirlenmektedir. Yazar, kurallara uymayarak ortaya çıkan neticenin kendiliğinden var olmadığını ifade etmiştir⁶⁴.

Kanaatimizce ise yazılı hukuk kuralının muhatapı olan kişinin somut olay anında olmasa bile neticeye yönelik genel bir öngörülebilirliğinin bulunduğu söylenebilir. Çünkü kanaatimizce yazılı hukuk kuralı kişiye bu öngörü yüklemektedir. Örneğin maden ocağı işleten kimse, Maden Kanunu'nda yer alan kuralların gerekçelerini ve bunlara aykırılığın doğuracağı neticeleri bilebilecek durumdadır. Aynı şekilde trafik kurallarının varlığı belirli neticeleri önlemeye yöneliktir. Hız sınırın olduğu yerde ya da kırmızı ışığın yandığı noktada yapılacak bir ihlalin tehlikeli bir duruma sebebiyet verilebileceği araç kullanan her kişi tarafından sübjektif olarak öngörülebilecek bir durumdur. Somut olay sırasında neticenin öngörülüp öngörülmediği bilinçli taksire ilişkin bir değerlendirme olsa da kanaatimizce taksirin unsuru olan öngörülebilirliğin var olduğunu söylemek kolaylaşacaktır. Çünkü olağan hayat akışı içerisinde bir kural ile muhatap olan kişi, o kuralın neden konulduğunu bilebilecek durumda olmalıdır. Bu nedenle somut olay sırasında olması dahi neticenin genel olarak kişi tarafından öngörülebilir bir durumda olduğunu söylemek mümkün olabilecektir ve bu yönde bir karine kabul edilebilecektir. Belirtmek

61 Dönmezer ve Erman (n 4) 510.

62 Demirbaş (n 5) 419.

63 Kaymaz ve Gökcan (n 5) 100.

64 Birtek (n 29) 83.

gerekir ki, olayda taksirin diğer unsurlarının varlığı da mutlaka tespit edilmelidir. Bu bakımdan örneğin hareket ile netice arasında nedensellik bağının halen aranması nedeniyle doğrudan taksirli sorumluluğa gidilemeyecektir. Bu da yazılı hukuk kuralına aykırılık halinde koşulsuz-şartsız basit taksir kabulüne engel teşkil edecek ve bu nedenle de objektif sorumluluk söz konusu olmayacaktır. Çünkü bu durum yalnızca basit taksire “*yalnızca bir karine*” teşkil edecektir.

B. TAKSİR ÇEŞİTLERİ

1. Basit (Bilinçsiz) Taksir – Bilinçli Taksir

TCK m. 22'e göre taksir iki şekilde oluşmaktadır. TCK m. 22/2'e göre, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen *neticesi öngörülmemeyerek gerçekleştirilmesi* taksirin basit (bilinçsiz) halini; TCK m. 22/3'e göre ise kişinin *öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi* taksirin bilinçli halini meydana getirmektedir⁶⁵.

Taksirin iki çeşidini birbirinden ayıran temel unsur ihlal edilen hukuki değer üzerinde gerçekleşen neticenin öngörülebilirliğidir. Netice fail tarafından öngörülür ve fakat neticenin gerçekleşmeyeceğine güven duyulursa bilinçli taksir; neticenin gerçekleşme tehlikesi hiç öngörülmezse bilinçsiz taksir olmaktadır⁶⁶.

Basit taksir halinde fail hukuki düzenlemeler gereğince yerine getirmekle yükümlü olduğu yükümlülüğünü yerine getirmemekte veya ihmal etmekte ve dikkatsizlik, tedbirsizlik veya özensizliği nedeniyle de sonucu öngörememektedir. Bilinçli taksir halinde ise fail eğitim seviyesi, ekonomik durumu, görgü ve sosyal seviyesi, tecrübesi, yaşı, zeka seviyesi veya cinsiyeti gibi sübjektif özelliklerini taşıyan biri bakımından öngörülebilir sonucun gerçekleşmeyeceği inancıyla hareket etmektedir⁶⁷. Bilinçli taksir halinde, basit taksirden farklı olarak, fail hareketinin hukuk düzeni ile çatışma halinde olduğunu bilmekte ve haksızlık

65 Bu yönüyle bilinçli taksir doktrinde *öngörülü taksir* olarak da ifade edilmektedir. Saydam ve Öztürk (n 4) 149.

66 Koca ve Üzülmöz (n 2) 214. Apaydın (n 5) 234.

67 Onur Yiğit, 'Taksirli Bir Suç Türü Olarak Maden Kazaları' (2014) (4) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 350, 370; Meral Ekici-Şahin, 'Ceza Hukukunda Taksirsiz Doğan Sorumluluk' (Konuşma Metni), (2017) 5 (1) Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 99-108. YCGK da basit ve bilinçli taksire ilişkin ayrımı şu şekilde ifade etmiştir: “*basit taksirde, failin neticeyi bir dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali sebebiyle öngörememesi söz konusu iken, bilinçli taksirde fail neticeyi öngörebilmesine ve olası kasttan farklı olarak bu neticeyi kabullenmemesine rağmen, yanlış bir öngörü ile neticenin meydana gelmesi engelleyebileceğini ya da neticenin gerçekleşmeyeceğini zannetmektedir. Başka bir deyişle neticeyi öngörmekle birlikte, neticenin meydana gelmeyeceği yönünde yanlış bir öngörüye sahiptir. Objektif özen yükümlülüklerine aykırı davranmasından ortaya çıkabilecek neticeyi kendi yetenekleriyle engelleyebileceğini zannetmekte veya neticenin meydana gelmemesi yönünden şansına güvenmektedir.*” YCGK E 2010/1-132 K 2010/183 05.10.2010. Aktaran: Esmâ Nur Turhan, 'Alman ve Türk Mahkeme Kararları ve Doktrin Işığında Olası Kast – Bilinçli Taksir Ayrımı' (2020) 24 (3) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 447, 481. Başka kararlarda ise şu şekilde ifadeye yer verilmiştir: “*Taksir ile bilinçli taksir arasındaki yegane fark; taksirde failin öngörülebilir nitelikteki neticeyi öngörmemesi, bilinçli taksir halinde ise bu neticeyi öngörmüş olmasıdır. Bilinçli taksirde gerçekleşen sonuç fail tarafından öngörüldüğü halde istenmemiştir. Gerçekten neticeyi öngördüğü halde, sırf şansına veya başka etkenlere, hatta kendi beceri veya bilgisine güvenerek hareket eden kimsenin tehlike hal, bunu öngörmemiş olan kimsenin tehlike hali ile bir tutulamaz; neticeyi öngören kimse, ne olursa olsun, bu neticeyi meydana getirecek harekette bulunmamakla birlikte özellikle görevlidir.*” YCGK E 2008/9-43 K 2008/62, 25.03.2008; YCGK E 2014/12-585 K 2016/150, 29.03.2016; YCGK E 2009/9-189 K 2009/220, 06.10.2009; YCGK E 2007/9-275 K 2008/49, 11.03.2008. (Aktaran: Özgenç (n 23) 295, dn: 372.)

bilinci ile hareket etmektedir⁶⁸. TCK'da da neticeyi öngördüğü halde şansına veya başka etkenlere hatta kendi beceri veya bilgisine güvenerek hareket eden kişinin tehlikelilik hali ile neticeyi öngörmemiş kimsenin tehlikelilik hali bir tutulmamakta ve neticeyi öngören kimsenin neticeyi meydana getirecek harekette bulunmamakla yükümlü olduğu kabul edilmektedir⁶⁹. Bu bakımdan bilinçli taksir halinde verilecek ceza basit taksire göre üçte birden yarısına kadar artırılır (TCK m. 22/2).

Bilinçli taksirde, neticenin öngörülebilir olması ile failin neticeyi öngörmüş olması hususları dikkat edilmesi gereken iki ayrı husustur. Bilinçli taksirden söz edebilmek için failin neticeyi somut olayda öngörmüş olması gerekir. Bu bağlamda zararlı neticenin öngörüldüğünün kabul edilmesi için, failin genel olarak tehlikeli bir davranışta bulunduğu farkında olması yeterli olmayıp, kendi davranışının somut olayda meydana getirdiği tehlikeyi zihninde canlandırmış olması gerekir⁷⁰. Failin, söz konusu somut tehlikenin gerçekleşeceğini öngörmesine rağmen neticenin gerçekleşmeyeceğine ilişkin var olan bu güveni ya bu tehlikeyi küçümsemesinden ya da kendi yeteneğine, şansına, tecrübesine ya da kullandığı araçlara güvenmesinden kaynaklıdır⁷¹. Örneğin sevk ve idaresindeki araçla trafikte seyri esnasında, kendi yönündeki araçlara kırmızı ışığın yandığı ve diğer istikametten gelen araç veya yayaların hareket etmeye başladığını görmesine rağmen şoförlük yetenek ve tecrübelerine güvenerek süratle yola girip yaya veya araçlara çarpan failin gerçekleşen zararlı neticeyi öngörmesi ancak istememesi nedeniyle bilinçli taksirden sorumlu olacaktır⁷². Bu nedenle taksirin bilinçli olup olmadığı değerlendirilirken, failde neticenin meydana gelmeyeceği yönünde kanaati sağlayacak olan failin mahareti, kabiliyeti, tecrübesi ve olayı özellikleri gibi hususlar dikkate alınarak somut olayın özelliğine göre gerekli şartların oluşup oluşmadığı araştırılmalıdır⁷³. Bu araştırmada bilinçli taksir kapsamında öngörmenin olup olmadığı hareketin yapıldığı zaman ve o zamanki şartlara göre tahmin edilebilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmede sübjektif kriterler göz önüne alınır⁷⁴. Bu husus çalışma konumuz açısından önemlidir. Failin öngörmesine ilişkin değerlendirme, hem failin sübjektif durumu esas alınarak hem de her somut olay o andaki şartlara göre değerlendirilerek belirlenecek ve bu belirlemeler ışığında bilinçli taksirin varlığına karar verilecektir.

Bilinçli taksire verilen örnekler arasında trafik kazası sonrası meydana gelen yaralama veya ölümler yer almaktadır. Örneğin arabayı çok hızlı kullanan, bir yayaya çarpabileceğini öngören ve fakat ustalığına ve arabasının kalitesine güvenerek neticeyi önleyebileceğini zanneden sürücünün yayaya çarpması durumu bilinçli taksir olarak ifade edilmiştir⁷⁵. Bu halde sürücü neticeyi öngörmesine rağmen kazanın

68 Demirbaş (n 5) 431.

69 Dönmezer ve Erman (n 4) 519; Koray Doğan, 'Olası Kast - Bilinçli Taksir Ayırımında İçtihat Değişikliğinin Değerlendirilmesi' (2020) 1 (64) Adalet Dergisi 331, 351.

70 Toroslu (n 21) 105.

71 Koca ve Üzülmüş (n 2) 232, Gökçen (n 16) 46; Apaydın (n 5) 271.

72 YCGK E 2017/12-635 K 2017/487, 21.11.2017. Aynı örnek için ayrıca bkz: YCGK E 2019/12-652 K 2022/80, 10.02.2022. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

73 Koca ve Üzülmüş (n 2) 236; Gökçen (n 16) 46; Onur Yiğit, 'Yargıtay Kararları Işığında Bilinçli Taksir Kavramı ve Unsurları' (2013) (2) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 113, 123.

74 Saydam ve Öztürk (n 4) 149.

75 ibid 149; Demirbaş (n 5) 431.

gerçekleşmemesi ümidiyle sürat yapmaya devam etmekte denilmektedir⁷⁶. Bu örnekler bilinçli taksire verilebilecek en tipik örnekler olmakla birlikte somut olay çerçevesinde bu sonucu varılması gerektiği unutulmamalıdır. Çalışmanın tartışma konusunu da oluşturan husus bağlamında bilinçli taksirin tespitinde subjektif değerlendirmenin somut olaya göre yapılması gerekliliği önemlidir. Eğer söz konusu netice öngörülebilir bir netice olmakla birlikte somut olayda fail tarafından öngörülmemişse bilinçli taksirden söz edilemeyecektir. Bu bağlamda taksirin dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edilmesi ve öngörülebilirlik unsurları ayrı birer tespittir. Ancak çalışma konusunu da oluşturan sorun, Yargıtay'ın trafik kazalarına ilişkin vermiş olduğu kararlarda dikkat ve özen yükümlülüğünün yazılı bir hukuk kuralından kaynaklanması nedeniyle (2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu) doğrudan bilinçli taksire karar verme eğilimidir. Bu husus aşağıda ayrı bir başlık altında tartışılacak olmakla birlikte öncelikle doktrinde yer alan özel taksir kavramına ayrıca değinilmesi gerekmektedir.

2. Özel Taksir Kavramı

Taksirin ortaya çıkan bir diğer biçimi de özel taksirdir. Özel ve genel taksir arasında ontolojik bir fark bulunmamakla birlikte, özel taksir zararlı neticeleri önlemeye yönelik yazılı davranış kurallarının ihlal edilmesinden kaynaklanmaktadır⁷⁷. İnsan bilgisinin gelişimi, tedbir kurallarının her geçen gün daha da artan biçimde pozitif hukukun parçası haline gelmesini sağladığından farklı konularda faaliyet gösteren bireylerin bu faaliyetten doğabilecek zararlı neticeleri engellemek için uymak zorunda olduğu çok sayıda yazılı hukuk kuralı mevcuttur⁷⁸. Bu hukuk kuralları, faili belirli şekilde harekete zorlayan kişisel ve sosyal bir faaliyeti düzene sokmaya çalışan kurallardır⁷⁹. Özel taksir bu çerçevede ceza hukukuna ilişkin kuralların ihlalden kaynaklanabileceği gibi ceza kanunları dışında yer alan bu özel düzenlemelerdeki önleyici nitelikteki kuralların ihlalden de kaynaklanabilecektir⁸⁰. Trafik kuralları, iş kazalarını önlemeye yönelik kurallar, maden hukukundan kaynaklı kurallar örnek olarak verilebilir. Ancak çalışma kapsamında yalnızca trafik kurallarına aykırılık ele alınacaktır.

Özel taksirin söz konusu olabilmesi için, failin tipik neticenin gerçekleşmesi yönünde bir iradesi bulunmamalı, fail yazılı kurallara uymamalı ve yapılan davranış, nitelik ve kapsam itibarıyla tedbir kurallarına aykırı olmalıdır⁸¹. Özel taksirin tespiti için mevcut düzenlemenin önlemeye çalıştığı netice ile failin davranışı arasında ilişki bulunmalıdır⁸². Çünkü yazılı hukuk kuralına uyulmaması taksirin varlığı açısından sadece bir karine olarak ifade edilmiştir. Bu yüzden de kurala aykırı hareket ile netice arasında nedensellik bağı sabit olmadıkça fail sorumlu tutulamazken, nedensellik bağı varsa kurallara aykırı hareket taksiri oluşturmaktadır⁸³. *İçle* göre öngörebilme unsuru taksirin bu

76 Demirbaş (n 5) 431.

77 Hafizoğulları ve Özen (n 38) 272; Toroslu (n 21) s.114.

78 Toroslu (n 21) 114.

79 Demirbaş (n 5) 428.

80 Hafizoğulları ve Özen (n 38) 272; Toroslu (n 21) 114.

81 Ozan Ercan Taşkın, 'Suç Siyaseti Tercihleriyle İtalyan Ceza Hukukunda Trafikte Öldürme Suçu', (2019) 5(2) AndHD 365, 372.

82 Taşkın (n 81) 372.

83 Demirbaş (n 5) 429.

çeşidinde özellik taşımakta ve neticenin öngörülebilir nitelikte olması bakımından (sadece) karine teşkil etmektedir. Bunun sonucu olarak da meydana gelen neticede nedensellik bağı araştırılacak ve bu sabit olmadıkça kurallara aykırılık halinde ortaya çıkan taksirde doğrudan sorumluluk yoluna gidilemeyecektir⁸⁴.

Emir ve kurallara aykırı davranma şeklinde ortaya çıkan taksirin bu şekilde, sonucun öngörülebilir olup olmadığının önem taşımayacağına öne sürülmesi, öngörülebilme ile öngörmeyi karıştırma anlamına gelmektedir. Öngörebilmenin zorunlu olduğu kabul edilmesine rağmen, bunun yapılan harekette saklı olması mümkün olabileceği gibi, hareketin bu öngörme olmaksızın yapılması da mümkündür⁸⁵.

Özel taksir ile basit taksir arasındaki fark, davranış kuralının ihlalinin faille isnat edilebilir olup olmadığının tespitinde ortaya çıkmaktadır. Genel taksirden ceza sorumluluğunun doğabilmesi için, model ajan ölçütü dikkate alınır. Bu değerlendirme sonucunda zararlı neticenin öngörülebilir olmadığı sonucuna varılması halinde fail sorumlu tutulamayacaktır. Buna karşın, özel taksirde, yazılı davranış kuralının iradi biçimde ihlali ve ortaya çıkan neticenin söz konusu davranış kuralının önlemeyi amaçladığı neticelerden biri olması zorunludur. Bu halde, failin taksirli olduğunun kabul edilmesi için ayrıca bir öngörülebilirlik değerlendirmesi yapılması, tedbirsizlik ve dikkatsizlikle hareket ettiğinin ortaya konulması zorunlu değildir. Keza bu halde taksirin esasını oluşturan tedbirsizlik veya dikkatsizlik, yazılı kuralın ihlali ile somutlaşmaktadır. Zira ihlal edilen bu kurallar belirli bir tip faaliyeti gerçekleştiren kimselere yönelik olduğundan, halihazırda o mesleği veya o faaliyeti icra eden makul bir insan dikkate alınarak düzenlenmişlerdir ve dolayısıyla söz konusu tedbirsizlik veya dikkatsizlik yargısı baştan itibaren ihlal edilen kuralın içerisinde yer almaktadır⁸⁶.

Bir başka ifadeyle özel taksir halinde, ilgili faaliyeti gerçekleştiren kimse, o alanda geçerli olan kuralları ve bunlara uyulmasının bir takım zararlı neticelere engel olduğunu bildiği veya en azından öyle kabul edildiği için, bu hususta ayrı bir değerlendirmeye gerek kalmamaktadır. Ancak taksirin bu noktada objektif sorumluluğa dönüşmesini engellemek için yazılı kuralların her zaman kesin ve gerçek tedbir kurallarını düzenlemesi gerekmektedir. Bu nedenle de yazılı kuralın ihlali sonucu neden olunan tüm neticeler bakımından değil, yalnızca söz konusu kurala uymak suretiyle engellenebilecek neticeler açısından söz konusu olur⁸⁷.

Özel taksir halinde yazılı hukuk kuralına aykırılığın belirlenmesi yeterli olacak ve neticenin gerçekleşmesinde failin özensiz bir davranışının olup olmadığı sadece hukuka uygun olarak konulan ve uyulması zorunlu olan kuralın ihlal edilip edilmediğine bakılarak belirlenecektir. Örneğin kırmızı ışıkta geçerek kendisine yeşil yanan yayanın ölmesine sebep olan sürücü, taksirli öldürme suçundan sorumlu olacaktır. Çünkü kırmızı ışık kuralının ihlal edilmesi taksirin belirlenmesi için yeterlidir. Ancak burada sorumluluk yazılı davranış kurallarının ihlalden doğan tüm zararlı

84 İçel (N 4) 211.

85 Dönmezer ve Erman (n 4) 502.

86 Toroslu (n 21) 115.

87 ibid 114.

neticeleri kapsayacak şekilde genişletilmemeli, kuralın konuluş amacı ölçü olarak alınmalıdır. Yani, taksirli sorumluluğun sınırı ihlalden kaynaklanan her türlü zararlı neticeyi değil ihlal edilen kuralın doğrudan önlemeyi amaçladığı zararlı neticelerden biri olmalıdır⁸⁸. Bizim de katıldığımız bu görüş bağlamında belirtilmelidir ki, açık bir şekilde yazılı hukuk kuralına aykırı davranan failin taksirin bir unsuru olan dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal etmiştir ve bunun ayrıca kanıtlanmasına gerek yoktur. Bu nedenle yazılı bir hukuk kuralına aykırılık halinde taksirin dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali unsurunun varlığının tartışılmasına gerek yoktur. Öngörülebilirlik değerlendirmesi açısından bakıldığında ise yazılı bir hukuk kuralının konulması, ilgili normun koruma amacı taşıdığı hukuki değer üzerinde söz konusu neticenin ortaya çıkma ihtimalinin öngörüldüğünün ve bu nedenle yazılı kuralına konu edildiğinin göstergesidir. Yazılı hukuk kuralı düzenlenmek suretiyle öngörülen bu netice önlenmek istenmiş olur. Fail açısından bu noktada yapılacak değerlendirmede, yazılı bir hukuk kuralını ihlal ettiğini bilen fail somut olay esnasında neticeyi öngörmemiş olabilir. Ancak kanaatimizce, objektif değerlendirme yapıldığında yazılı bir hukuk kuralının ihlali halinde, kuralın koruduğu hukuki değerın zarar göreceği objektif olarak öngörülebilir bir neticedir. Örneğin kırmızı ışıkta geçilmesi, şehir içinde hız limitlerinin aşılması veya yüksek miktarda alkollü araç kullanılması halinde bir kazaya sebebiyet verilebileceği bir ihtimaldir ve bu ihtimaller nedeniyle bir kişinin yaralanmasının ve ölmesinin engellenmesi nedeniyle bu kurallar konulmuştur. Burada neticenin kaza ve tesadüf olduğunun söylenmesi oldukça güçtür. Muhakkak ki örneğin kırmızı ışıkta geçilmesi halinde somut olayın saati, gerçekleştiği yer vb. sebeplerle olay anında herhangi bir neticenin gerçekleşmesine ihtimal verilmemiş olabilir. Yani netice somut olayda fail tarafından öngörülmemiş olabilir. Ancak objektif olarak bunun öngörülmeceğinin söylenmesi, var olan hukuk kuralının varlığı ile çelişecektir. Bir öngörülebilirlik vardır ve yazılı halde dış dünyada vücut bulmuştur. Burada yapılacak tek bir değerlendirme kalmaktadır ki o da failin subjektif durumuna göre neticenin fail tarafından öngörülebilir olup olmadığıdır. Bu bağlamda da failin subjektif olarak bu kuralın varlığından haberdar olup olmadığı, bu kurala ilişkin tecrübeleri ve öngörülebilirliğe ilişkin yapılan diğer subjektif kriterler ayrıca dikkate alınmalıdır. Ancak kanaatimizce bu değerlendirmeler yapıldığında da yazılı hukuk kuralının varlığı nedeniyle failin neticeyi subjektif öngörülebilirliğinin olduğunun tespiti çok muhtemeldir ve kanaatimizce aksi çok daha sınırlı durumlarda söz konusu olabilecektir. Burada bu karinenin aksi bir durumun olması mümkünse de bunun ancak somut olaydaki atipik gelişmelerle mümkün olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Eğer kişinin basit taksirinden dahi söz edilemeyecek bir durum var ise muhakkak ki dikkate alınması gerekecektir. Bu nedenlerle kanaatimizce özel taksir halinin taksire bir karine teşkil edeceği söylenebilecek olmakla birlikte karine teşkil eden taksir ancak basit taksir olabilecektir. Yine vurgulanmalıdır ki taksirin diğer unsurlarının oluşmadığı bir yerde basit taksirden dahi söz edilemeyecektir. Burada kanaatimizin bu durumun basit taksire yalnızca bir karine teşkil ettiği yönünde olduğunu tekrarlamak gerekir. Ayrıca öngörülebilir bu durum, somut olayın ve failin kişisel özellikleri nedeniyle öngörülmemiş ise bilinçli taksirden söz edilemeyecektir. Bu hususun vurgulanmasındaki sebep ise aşağıda Yargıtay kararlarında da görüleceği üzere Yargıtay çoğunlukla yazılı bir hukuk kuralının ihlalini bilinçli taksir şeklinde yorumlamaktadır. Bu nedenle de Yargıtay'ın özel taksir halini bilinçli taksire karine teşkil ettiğini – ve hatta sanki kural gibi – kabul ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

88 Apaydın, "Taksirli Suçlarda Kusur Belirlenmesi" (n 33) 83.

Yargıtay, çalışma konumuz kapsamında da ayrıca inceleyeceğimiz pek çok kararında, aslında yalnızca özel ve basit taksire vücut verecek durumları bilinçli taksir olarak değerlendirmektedir. Örneğin kazaya sebebiyet veren sürücünün yasal sınırın üzerinde seyrederken kazaya sebep olması hali, bilinçli taksirin dayanağı olarak kabul edilmiştir. Ancak aracını yasal sınırın üzerinde bir hızla sevk eden sürücünün bu davranışı her zaman somut zararlı neticeyi öngördüğü anlamına gelmemektedir. Bu durumda tartışmasız olan, sürücünün ihlal ettiği kuralın, engellemeyi amaçladığı neticeler açısından taksirinin bulunduğudur. Burada belirtildiği gibi yazılı bir davranış kuralını ihlal ettiği için ayrıca bir öngörülebilirlik değerlendirilmesi yapılması şart değildir. Ancak özel taksirin varlığı da neticenin fail tarafından somut olayda öngörülmüş olduğu anlamına gelmeyecektir. Bu nedenle bu gibi hallerde bilinçli taksire ilişkin düzenlemenin uygulanabilmesi için, failin somut olayda meydana gelen zararlı neticeyi, davranış anında öngördüğünün ve gerçekleşmeyeceği inancıyla hareket ettiğinin ayrıca ortaya konulması şarttır⁸⁹.

Sonuç olarak özel taksir, yalnızca yazılı hukuk kuralına aykırılık halinde taksirin dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali ve öngörülebilirlik unsurlarının varlığına karine ifade eden bilinçli taksire karşılık gelmeyen bir taksir biçimidir.

II. TRAFİK KURALLARININ İHLALİ İLE ORTAYA ÇIKAN OLAYLARDA BASİT-BİLİNÇLİ TAKSİR VE ÖZEL TAKSİR BAĞLANTISI

A. GENEL OLARAK

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda karayollarında, can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlayacak düzenlemelere yer verilmiştir (m. 1). Kanunun "Trafik Kuralları" başlıklı altıncı kısımda, *trafiğin yönü (m. 46), trafik işaret ve kurallarına uyma zorunluluğu (m. 47), alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin etkisi altında araç sürme yasağı (m. 48), hız sınırları ve hız sınırlarına uyma zorunluluğu (m. 50-51), dönüş ve geçişe ilişkin kurallar (m. 53-57), duraklama ve park etme (m. 59-62), araçların yüklenmesi (m. 65), kış lastiği takma zorunluluğu (m. 65A)* gibi kurallar düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler sürücülerin uyması gereken kurallardan oluşmaktadır. Ayrıca Karayolları Trafik Yönetmeliği'nde de bu düzenlemelere benzer düzenlemelere yer verildiği belirtilmelidir. Düzenleme altına alınan bu kurallar sürücüler ve yayaların trafikte nasıl davranmaları gerektiğini gösteren ve uyulması zorunlu olan kurallardır⁹⁰.

Trafikte ilgili Kanun'da yer verilen bu kurallardan bir veya birden fazlasına aykırı davranan sürücülerin neden olduğu pek çok olay yaşanmaktadır⁹¹. Trafik kazası olarak ifade edilen bu olaylar Karayolları Trafik Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde de "*Trafik kazası: Karayolu üzerinde hareket halinde olan bir veya birden fazla aracın karıştığı ölüm, yaralanma ve zararlı sonuçlanmış olan olaydır.*" şeklinde tanımlanmıştır. Belirtilmelidir ki, her ne kadar trafik kurallarına aykırılık sonucunda ortaya çıkan olaylar

89 Toroslu (n 21) 116.

90 Gökcan (n 18) 20. Trafik kurallarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz Bedrettin Murat, *Trafik Hukuku* (4. Baskı Adalet Yayınevi 2011) 263 vd.

91 Trafik kazasına kimin neden olduğu, kaza sebebiyle kimin veya kimlerin sorumlu tutulması gerektiği, kişilerin kusurunun belirlenmesi ve yapılacak diğer usuli işlemlerle ilgili bkz: Kaymaz ve Gökcan (n 5) 263 vd.

“trafik kazası” olarak nitelendirilse de söz konusu olay ceza hukuku anlamında bir kaza ve tesadüf olmayıp cezai sorumluluğu gerektirecek ölçüde olabilmektedir. Bu bağlamda bilerek ve isteyerek yani kasten bir kimsenin üzerinde araç sürülerek doğrudan kastla ya da karşıdan karşıya geçen kişileri görmesine rağmen frene basmayarak olası kastla⁹² kişilerin yaralanmasına veya ölmesine sebebiyet verilebileceği gibi neticeye taksirli şekilde de sebep olunabilecektir.

Taksirin yukarıda belirtilen bütün unsurları, trafikte gerçekleşen eylemler bakımından da aynen geçerlidir. Bu unsurları, trafik kazaları açısından özel olarak değerlendirdiğimizde;

İlk olarak taksirle işlenen bir suç olması unsuru açısından bir trafik kazasında ortaya çıkan neticenin taksirli halinin kanunla cezalandırılıyor olması gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse taksirli şekilde maddi hasarlı bir trafik kazasına neden olduğunda TCK m. 151’de düzenlenen mala zarar verme suçu taksirle işlenebilen bir suç olmadığından ceza hukuku bakımından sorumluluk doğmayacaktır. Ancak trafik kurallarına aykırılık sonucunda ölüm veya yaralama neticesine sebebiyet verildiğinde TCK m. 85’te düzenlenen taksirli öldürme veya TCK m. 89’da düzenlenen taksirli yaralama suçları kanunilik şartını sağlayacaktır. Aynı şekilde trafik güvenliğinin tehlikeye sokulması suçunun taksirli halinin (TCK m. 180) oluşması da mümkündür⁹³.

Hareketin iradi ancak neticenin istenmemiş olması unsuru açısından baktığımızda, irade olmayan bir hareket sonucu trafik kazasına neden olmuşsa ceza hukukunun genel kuralı bakımından sorumluluk gündeme gelmeyecektir. Araç kullanırken kişinin kalp krizi geçirmesi ya da bayılması sonucu birine çarpması halinde kişinin eylemi iradi olmadığından kişinin taksirli sorumluluğunun dahi gidilemeyecektir. Bu açıdan kırmızı ışıkta isteyerek geçen sürücünün hareketi iradi bir hareket olarak kabul edilecektir. Ancak sadece sürücü birine çarpıp yaralanmasına veya ölmesine sebebiyet vermek istememektedir. Örneğin hız limitlerinin üzerinde seyrederken yola kontrolsüz şekilde çıkan yayaya çarpan ve yaralanmasına sebebiyet veren sürücünün amacı, yayayı yaralamak değil, bir yerden bir yere gitmektir⁹⁴. Buradaki irade, netice yönelik olmamakla birlikte yani saik bir kimsenin yaralanması veya ölmesi olmamakla birlikte iradi bir hareketin varlığı söz konusudur.

Bir başka unsur olan hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunması, yalnızca taksirli suç bakımından değil ceza hukuku sorumluluğu açısından da gerekli ve önemli bir unsurdur. Kişinin ortaya çıkan neticeden sorumlu tutulabilmesi için neticenin o hareket sonucunda meydana gelmesi gerekmekte, nedensellik bağı yoksa failin sorumluluğu söz konusu olmamaktadır⁹⁵. Nedensellik bağının tespiti konusunda ise çeşitli teoriler bulunmakla birlikte öğretide kabul gören objektif

92 Trafik kazalarında kast genellikle olası kast çerçevesinde tartışma alanı bulmuş bilinçli taksir ile farkları ortaya konulmaya çalışmıştır. Bu tartışmalara çalışmamızın kapsamında olmadığı için yer vermeyecek olmakla birlikte ileride gerekli olduğunda olası kast-bilinçli taksir ayrımına ilişkin kısa açıklamalara yer verilecektir. Yargıtay tarafından trafik kazalarında olası kast-bilinçli taksir konusunda yapılan tartışmalar için bkz: Doğan (n 69) 349 vd; Topaç (n 4) 124 vd; Kaygusuz (n 5) 431

93 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m. 48’de “Yapılan tespit sonucunda, 1.00 promilin üzerinde alkollü olduğu tespit edilen sürücüler hakkında ayrıca Türk Ceza Kanununun 179 uncu maddesinin üçüncü fıkrası hükümleri uygulanır.” düzenlemesine yer verilmiştir.

94 Koca ve Üzülmöz, ‘İş Kazaları’ (n 4) 241.

95 Artuk ve diğerleri (n 4) 249.

isnadiyet teorisine göre, netice kişinin hakimiyeti altında olmalı ve onun eseri olarak ortaya çıkmalıdır⁹⁶. Bu husus, taksirli suçlar açısından da geçerlidir. Bu nedenle netice, sürücünün dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması sonucunda oluşmamışsa taksirli sorumluluktan söz edilemeyecektir. Örneğin kırmızı ışıkta geçerek bir kimsenin yaralanmasına sebebiyet verilmiş, ardından yaralı olan yaya ambulansla hastaneye götürülürken yolda ambulansın kaza yapması sonucu ölmüşse, nedensellik bağının koptuğu kabul edilecek ve ölüm neticesi sürücüye isnat edilemeyecektir.

Taksirin son iki unsuru olan dikkat ve özen yükümlülüğün ihlali ve öngörülebilirlik unsurları çalışma konusu açısından en önemli iki unsurdur. Bu iki unsur ayrı başlıklar altında ele alınacak olmakla birlikte trafik kurallarının ihlali sonucu ortaya çıkan neticelerde sorumluluğun belirlenmesi bakımından önemlerini kısaca şu şekilde ifade edebiliriz:

Karayolları Trafik Kanunu'nda yer alan trafik kurallarına aykırı davranış, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık anlamına gelecektir. Bu kuralların ihlali kişilerin can ve mal güvenliğine yönelik hukuki değerlerin zarar görmesine neden olabilecektir. Keza bu kurallar bu değerleri korumaya yönelik kurallardır. Bu nedenle taksirin bu unsuru açısından trafik kurallarına aykırı davranan bir sürücü dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmış olacaktır. Ayrıca yazılı hukuk kuralının ihlali sonucunda ortaya çıkan taksir *özel taksir* olarak adlandırıldığından Karayolları Trafik Kanunu'na aykırı bir davranış sonucu ortaya çıkan netice bakımından kişinin özel taksirinin var olduğu söylenebilecektir. Özel taksirin varlığının kabul edildiği hallerde objektif olarak dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalinin var olup olmadığı ve de kişinin ayrıca dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal edip etmediğinin araştırılmasına gerek yoktur. Çünkü özel taksirin varlığı dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalinin varlığını ortaya koymaktadır. Bunun yanında özel taksir basit taksire karine teşkil ettiği görüşümüzü tekrar etmek gerekir. Özel taksir basit taksiri belirleme noktasında önemli bir belirtidir. Bu karine bağlamında düşünüldüğünde kişi bu neticeyi doğurabilecek hareketten ilgili hukuk kuralına uyarak kaçınabilecek ve kişiye karşı bu makul beklenti içine girilebilecektir. Ancak bunun bir karine olarak kabul edilmesinden hareketle özel taksir halindeki kişinin basit taksirinin dahi olmadığını söylemek mümkün olup bunun somut olayda ortaya konulması gerekmektedir.

Son olarak öngörülebilirlik unsuru, trafik kurallarına aykırı davranış sonucu ortaya çıkan netice açısından tartışmalı olan esaslı husustur. Özellikle Yargıtay'ın trafik kazaları sonucu ortaya çıkan ölüm ve yaralama neticelerinde basit ve bilinçli taksir noktasında vermiş olduğu kararlar bunu daha da tartışmalı hale getirmektedir. Çünkü Yargıtay taksirin unsuru olan öngörülebilirlik ile bilinçli taksirin unsuru olan neticenin fail tarafından öngörülmüş olması halini, somut olaylarda birlikte değerlendirmektedir. Neticenin öngörülebilirliği subjektif olarak değerlendirilmekle birlikte yazılı bir kuralının olduğu durumda neticenin öngörüldüğü ve hukuk kuralı ile önlenmeye çalışıldığı açıktır. Burada yazılı hukuk kuralı ile muhatap olan, kuralın varlığını bilen kişi bu kurala aykırı davrandığında ortaya çıkabilecek neticeleri bilebilecek durumda olan kişidir. Yani trafikte araç kullanan sürücü trafik kurallarının kazayı önlemeye çalıştığını bilebilecek durumdadır. Ancak sadece somut olayda öngörmemiş olabilir. Bu açıdan, kanaatimizce, yazılı hukuk kuralının varlığı, taksirli davranış sonucu ortaya çıkan neticenin bu kural ile muhatap olan kişi tarafından öngörülebilir

96 Objektif isnadiyet teorisi ve diğer teoriler için bkz. ibid 263 vd.

olduğuna karine teşkil etmektedir. Burada özel taksirde de ifade ettiğimiz gibi, öngörülebilirlik, basit taksirin unsuru olan öngörülebilirliktir. Aşağıda ayrıntılı ele alınacağı üzere, Yargıtay kararlarının aksine, bilinçli taksirde olan failin neticeyi öngörmesine rağmen hareketine devam etmesi açısından yapılan öngörülebilirlik değerlendirmesini kapsamamaktadır. Keza Yargıtay uygulamasının aksine burada özel taksirin basit taksire karine teşkil etmesi doğrudan basit taksirin uygulanacağı şeklinde de anlaşılmalıdır. Keza karine bir varsayım olup aksi ispat edilebilir. Bu bakımından somut olaya göre, yazılı hukuk kuralına rağmen basit taksir seviyesinde dahi öngörüsü bulunmayabilecektir. Ancak Yargıtay kararlarına baktığımızda – ileride ayrıntılı görüleceği üzere – yazılı bir kurala aykırılık bilinçli taksire karine teşkil etmenin de ötesinde içtihat haline getirilmiştir. Bu bakımından özel taksirin basit taksire karine teşkil etmenin, Yargıtay kararları ile trafik kurallarına aykırılığın bilinçli taksir kabul edilmesi arasında önemli farklılık olduğunu düşünmekteyiz.

Sonuç olarak bütün bu unsurlar dikkate alınmak suretiyle söz konusu netice taksirle gerçekleştirilmiş mi, taksir söz konusu ise basit mi bilinçli mi belirlenmesi gerekir. Bu belirleme sonunda belirlemenin her türlü şüpheden uzak şekilde yapılması önemlidir⁹⁷.

B. TRAFİK KURALLARININ İHLALİNİN DİKKAT VE ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK UNSURU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Trafikte bir kazaya neden olan kişinin ceza hukuku sorumluluğundan bahsedebilmek için karayolu trafiği için belirlenmiş olan kurallardan en azından birini ihlal etmiş olması gerekmektedir⁹⁸. Çünkü araç kullanmak, hukuk düzenince yasaklanmış bir eylem olmayıp, Karayolları Trafik Kanunu'nda ve ilgili diğer mevzuatlarda araç kullanırken uyulması gereken birtakım kurallara yer verilmiştir⁹⁹. Dikkat ve özen yükümlülüğü yükleyen bu hukuk kuralları, yukarıda da belirtildiği gibi zararlı neticeyi önlemeye yönelik davranışı önceden belirleyen önleyici nitelikte kurallardır. Trafik kuralları da araç kullanırken ortaya çıkabilecek trafik kazalarını önleyerek cana ve mala gelecek zararları önleme amacı taşır ve zararlı neticelerin ortaya çıkmaması için sürücülerin davranış biçimini belirler. Bu kurallardan biri olan güvenli seyir için öngörülmuş hız sınırlarına uyulmadığında yani sürücü hız sınırının üzerinde seyrettiğinde dikkat ve özen yükümlüğünü ihlal etmiş olacaktır¹⁰⁰. Bu nedenle de trafik kuralında belirtilmiş davranışa uygun hareket özenli olan davranıştır¹⁰¹. Bu özenli

97 Toroslu (n 21) 106. Bir Yargıtay kararında bu husus “...Dairemiz birçok kararında 100 promilin üstünü başka bir faktör aramadan bilinçli taksir kabul etmiş, 100 promilin altında olayı değerlendirmiştir. Söz konusu olayda hızla ilgili bir tespit olmadığı gibi, kişi iki bira içtiğini ifadesinde söylemiş ancak ölçümde de alkolüzsü çıkmıştır. Hız ve alkol açısından baktığımızda ortada şüphe vardır. Şüpheden sanık yararlanır ilkesine göre sanığın olayda bilinçli taksirle hareket ettiğinin kabul etmek mümkün değildir.” şeklinde ifade edilmiştir. Yargıtay 12 CD E 2013/2086 K 2014/15616. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

98 Özgenç (n 23) 276.

99 Koca ve Üzülmez, ‘İş Kazaları’ (n 4) 241.

100 ibid 241.

101 Apaydın, ‘Taksirli Suçlarda Kusur Belirlenmesi’ (n 33) 78. Ayrıca, sürücünün dikkat ve özen yükümlülüğüne uyması ancak gerek yaya gerekse bir başka sürücünün bir trafik kuralını ihlal etmesi nedeniyle ortaya çıkan neticeler açısından güven ilkesi değerlendirilmektedir. Örneğin ana yoldan ilerleye ve trafik kurallarına göre öncelikli geçiş hakkı bulunan sürücünün, tali yoldan gelen bir başka sürücünün geçiş yapmacağına güvenerek hızını azaltmaması ve tali yoldan gelen sürücünün de kural ihlali yaparak kazaya neden olması halinde güven ilkesi gereğince ana yoldan giden sürücünün

davranışa aykırılık, kişinin hayatı ve vücut bütünlüğü üzerinde zararlara neden olmaktadır. Bu zararlı netice ise kişilerin hayatını ve vücut tamliğini korumaya yönelik TCK m. 85'de taksirle öldürme ve m. 89'da taksirle yaralama suçlarından sorumluluk meydana getirebilmektedir. Bu düzenlemeler taksirli fiil sonucu bir kişinin ölümüne veya yaralanmasına neden olunması halinde, dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal eden bütün olaylar bakımından öngörülen yaptırım olma özelliği taşımakta¹⁰² olduğundan trafik kazaları sonucunda ortaya çıkan suçlar olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Karayolları Trafik Kanunu ile trafiğin düzgün seyretmesi ile ilgili sürücü belgesi alınma zorunluluğu, hız sınırı, trafik işaretlerine uyma gibi kurallar konulmuştur¹⁰³. Trafik kurallarına aykırı davranış özel taksir anlamına gelmektedir. Özel taksir dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalinin gerçekleştiği anlamına gelir ve ayrıca kişinin somut olayda dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal edip etmediği araştırılmaz. Çünkü artık dikkat ve özen yükümlülüğü somuttur. Bu nedenle de neticenin meydana gelmesinde failin dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal edip etmediğinin tespitinde sadece hukuka uygun olarak ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından konulmuş bulunan uyulması zorunlu olan bir kuralın ihlal edilip edilmediğine bakılmaktadır. Bu durumda hakimın takdirine gerek olmayıp yalnızca uyulması gerekli yazılı kuralın ihlal edilip edilmediği tespit edilecektir. Örneğin kırmızı ışıkta geçen bir kimsenin yaralanmasına neden olan sürücünün taksirden sorumlu tutulabilmesi için sadece kırmızı ışık ihlali yapıp yapmadığına bakılacak ve kırmızı ışık kuralını ihlal eden sürücü taksirden sorumlu kabul edilecektir¹⁰⁴. Yani sürücünün trafik kuralına aykırı bir davranışı söz konusu ise taksirin unsurlarından olan dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edildiği açıktır ve ayrıca dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal edip etmediğinin değerlendirilmesine gerek kalmamaktadır. Tabi ki burada yazılı hukuk kuralının ihlali yeterli olmakla birlikte sorumluluk ihlalden doğan bütün neticeleri kapsayacak şekilde genişletilmemesine dikkat edilmelidir. Burada ilgili kuralın konuluş amacı da dikkate alınarak kuralın önlemeyi amaçladığı neticeden birinin gerçekleşmiş olması gerekmektedir¹⁰⁵. Yine taksirin diğer unsurlarının da oluşması gerektiği unutulmamalıdır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi yazılı kurallara aykırılık halinde taksirin varlığı sadece bir karinedir¹⁰⁶. Kurala

dikkat ve özen yükümlülüğünün bulunmadığı kabul edilir. Gökcan (n 18) 14. Ancak burada somut olaydaki üçüncü kişinin davranışlarının kurala uymayacağı yönünde bir öngörü meydana getirmesi güven ilkesinin bir istisnası olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin kendisine yeşil ışık yanan taşıt sürücünün bu sırada bir çocuğun topunu almak için yola doğru koştuğunu görmesi halinde hareket etmemesi veya yavaş hareket etmesi gerekmektedir. Bu olayda sürücü yola çıkmamalıdır. Bu nedenle de güven ilkesine dayanması söz konusu olmayacaktır. Gökcan (n 18) 24. Trafikte güven ilkesine yönelik açıklamalar ve örnekler için ayrıca bkz Gökcan (n 18) 21 vd.

102 Koca ve Üzülmüş, 'İş Kazaları' (n 4) 244

103 Demirbaş (n 5) 428.

104 Hafizoğulları ve Özen (n 37) 275.

105 ibid 275.

106 Apaydın'a göre taksir karinesi kabul edilemez. Çünkü somut olaylarda taksirin ispatlanmasından vazgeçildiğinde sorumluluk için yalnızca maddi nedensellik yeterli kabul edilecek bu da kusurlu sorumluluğun ortadan kalkması anlamına gelecektir. Apaydın, 'Taksirli Suçlarda Kusurun Belirlenmesi' (n 33) 82. Ancak kanaatimizce taksir karinesinin kabulünde, nedensellik bağı dışında gerekli olan diğer unsurlardan vazgeçilmemektedir. Yazılı bir hukuk kuralının ihlal edilmesini taksirli suçların en önemli göstergesi olan dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edildiğinin ve öngörülebilirlik değerlendirilmesinde de yazılı bir hukuk kuralının olmasını ve bu kural ile muhatap olan kişinin neticeyi öngörebilir, subjektif özelliklere sahip olduğunun kanıtı olarak görmektetiz. Şunu da belirtmek gerekir ki karine aksi ispat edilebilir olduğundan yazılı bir hukuk kuralına aykırılık halinde kişinin diğer unsurların oluşmaması nedeniyle taksirden sorumluluğuna gidilememesi de mümkün bir sonuçtur.

aykırı hareket ile taksirin diğer unsuları oluşmamışsa, örneğin netice arasında nedensellik bağı sabit değilse fail sorumlu olmayacakken, nedensellik bağı varsa ve diğer unsurlar da varsa kurallara aykırı hareketin taksire neden olduğu kabul edilebilecektir.

Sonuç olarak, Karayolları Trafik Kanunu'nun ihlali ile kişinin ölümü ve yaralanmasına neden olunması halinde fail bu suçlardan sorumlu tutulacaktır. Ancak bu noktada belirtilmelidir ki, Kanunda yer alan bu düzenlemelerde belirtilen ceza miktarı basit taksire ilişkindir. Eğer eylem bilinçli taksir ile işlenmişse TCK m. 85 ve m. 89'da belirtilen cezalar TCK m. 22/3 gereğince üçte birden yarısına kadar artırılacaktır. Bu noktada da taksirin çeşidinin belirlenmesi bakımından yani bilinçli taksirle sorumluluğun kabul edilmesi için failin, neticeyi sübjektif olarak öngörmesi gerekmektedir. Yargıtay kararlarına bakıldığında örneğin trafik kurallarına aykırılık, bilinçli taksirin karinesi olacak şekilde, bazı trafik kurallarına aykırılık ancak fail açısından ayrıca yapılan sübjektif değerlendirme sonucunda bilinçli taksir olarak kabul edilmiştir. Kanaatimizce yazılı hukuk kurallarına aykırılık, yalnızca basit taksire ilişkin sorumluluğun tespitine karine teşkil edeceğinden, sübjektif değerlendirmeyi gerektiren bilinçli taksirde öngörülebilirlik ayrıca değerlendirilmelidir. Yargıtay kararlarında ifade edilen öngörme yükümlülüğü, öngörme karinesi anlamına gelmekte ve kusur sorumluluğu ilkesi ile çelişmektedir. Somut olayda neticenin fail tarafından öngörülmüş olduğunun yani failin meydana gelen neticeyi zihninde canlandırmış olduğunun ortaya konulması gerekir¹⁰⁷. Aslına bakıldığında, trafik kuralını ihlal ettiğinin farkında olan kişi, neticeyi öngörebilecek durumdadır. Ancak bu şekilde genel bir kabul benimsenmesi halinde objektif sorumluluk anlayışı ortaya çıkacaktır. Objektif sorumluluk anlayışından vazgeçilmesi ise yazılı hukuk kurallarına aykırılık halinde doğrudan failin bilinçli taksirle hareket ettiği kabulüne engel olacaktır.

C. TRAFİK KURALLARININ İHLALİNİN ÖNGÖRÜLEBİLİRLİK UNSURU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Taksirli sorumluluğun belirlenmesinde öngörülebilirlik iki aşamalı bir inceleme ile değerlendirilmekte; öncelikle neticenin öngörülebilir bir netice olup olmadığı ve taksirli sorumluluğun doğup doğmayacağı tespit edilmektedir. İkinci aşamada ise öngörülebilir netice, fail tarafından somut olayda öngörülmüş mü öngörülmemiş mi incelemesi yapılarak taksirin türüne karar verilmektedir. Neticenin öngörülebilir olup olmadığı ve failin bu neticeyi öngörüp öngörmediği ile failin neticeyi isteyip istemediği, somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmelidir¹⁰⁸.

İlk aşamada neticenin öngörülebilir bir netice olması gerekliliği taksirli suçları kaza ve tesadüften ayırmaktadır. Eğer kişinin yapmış olduğu hareketin neden olduğu netice öngörülebilir bir netice değilse sorumluluktan da bahsedilemeyecektir. Bu bağlamda fail ile benzer özelliklere sahip kişiler dikkate alındığında netice öngörülebilir bir netice ise taksirin varlığından söz edilebilir. Trafik kurallarına aykırılık durumunda kişinin özellikle bilgi düzeyi bakımından bakıldığında trafiğe çıkmış her sürücünün, neticeyi somut olay anında belirli sebeplerle öngörmemiş olsa bile, trafik kurallarına aykırı hareket ettiğinde ölüm veya yaralama neticesinin meydana gelebileceğini hem sübjektif olarak

107 Toroslu (n 21) 107.

108 Yiğit (n 73) 123.

hem de objektif olarak öngörebilecek durumda olduğu söylenebilecektir¹⁰⁹. Keza başkalarına zarar verebilecek neticeyi önlemeye yönelik davranış kuralları resmi makamlar tarafından öngörülmüş ve yazılı hale getirilmiştir¹¹⁰. Bu nedenle de yazılı bir kural halini almış dikkat ve özen yükümlülüğü varsa bu yazılı hukuk kuralı belirli değerleri korumak için getirilmiş ve yazılı hukuk kuralını bilen kişi bu kuralın belirli olumsuz neticeleri korumayı amaçladığını bilebilecek durumda olacaktır. Aslına bakıldığında, kırmızı ışık yandığını gören ve kırmızı ışıkta geçen fail, diğer yollardan yaya veya arabaların geçebileceği öngörüsü ile karşı karşıya kalmaktadır. Failin yan yoldan birinin geldiğini tahmin edemeyecek durumda olması kural olarak mümkün olmayıp çünkü kendisine yanan kırmızı ışık başka bir yoldan (kendisine yeşil ışık yanan yönden) birinin çıkabileceğini de göstermektedir. Aynı şekilde, alkolün algılama yeteneği üzerinde etkisi bilinen bir durum olduğundan alkollü araç kullanan kişi bakımından ortaya çıkan neticenin öngörülemeyen olduğunu söylemek zorlaşacaktır. Bu nedenle taksirli neticenin öngörülebilir bir netice olması unsuru gerçekleşmektedir.

Görüşümüze benzer yönde *Demirbaş*'a göre de kanun tarafından konulan kurallara aykırı hareket eden bireyin neticeyi öngörebilecek durumda olduğu karine olarak benimsenebilecektir. Yazara göre hız sınırının 50 km olduğu yerde 120 km hızla giden sürücü yayaya çarpabileceğini öngörür niteliktedir ve "yaya aniden fırladı" demesi taksirini kaldırmayacaktır¹¹¹⁻¹¹².

Sonuç olarak, taksir-bilinçli taksir ayrımı, dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali ile değil neticenin öngörülüp öngörülmemesine göre yapılmaktadır¹¹³. Özel taksir eylemi gerçekleştiren kişinin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davrandığını ortaya koyar. Ancak taksirin esas ayrımı olan basit ve bilinçli taksirin belirlenmesinde önemli unsur öngörülebilirlik unsurudur ve öngörülebilirlik değerlendirilmesidir. Öngörülebilirliğin var olduğu belirlendikten sonra, neticenin somut olayda fail tarafından öngörülüp öngörülmediği tespit edilecek ve bu tespite göre basit veya bilinçli taksir olup olmadığına karar verilecektir. Kişi alkollü olmasına rağmen somut olay sırasında neticenin gerçekleşeceğini öngörmemiş olabilecektir. Bu durumda kişinin taksirinden bahsedilebilse bile doğrudan bilinçli taksirle hareket ettiğinden söz edilemeyecektir. Belirtmek gerekir ki taksirli hareket

109 Yargıtay sürücüler yanında yayalar için de benzer bir değerlendirmede bulunmuştur. Yüksek Mahkeme bir kararında, "... Taksirli suçlarda öngörülebilir sonucun tüm detaylarının öngörülmesi ya da öngörülebilir olması da şart değildir, yayanın trafik kurallarını ihlal etmek suretiyle aniden yola çıkması halinde bir aracın ona çarpabileceği ya da çarpmamak için direksiyonu kırmaması nedeniyle trafik düzeninin bozulabileceği, böylelikle de başkalarının hayatı ve vücut bütünlüğüne yönelik olarak yaralanma ya da ölüm olayının gerçekleşebileceği herkes tarafından öngörülebilir bir durumdur. Gerçekleşen neticenin bütün ayrıntı ve inceliklerinin tahmin edilebilir olmasına gerek bulunmayıp, sonucun genel olarak öngörülebilir olması taksirin varlığı için yeterlidir. Bunun yanında yayaların zarara uğrama ihtimalinin daha yüksek olması, araç yoluna kontrolsüz giren yayanın başkalarına zarar vermek suretiyle tehlikeye neden olacağını öngörülebilir olması gerçeğini değiştirmeyecektir.". YCGK E 2013/12-10 K 2014/80; 18.2.2014 Aktaran: Birtok (n 29) 82.

110 Zafer (n 5) 259.

111 Demirbaş (n 5) 419.

112 Yine aynı yönde *Doğan*, bir trafik kazasında olası kast – bilinçli taksir ayrımına ilişkin yapmış olduğu değerlendirmelerinde şu şekilde açıklamalara yer vermiştir: "...saniğin alkollü şekilde araç kullanmasının, hız sınırlarını ihlal etmesinin, tehlikeli şekilde şerit değiştirmesinin kaza riskini artıracakını, araçta beş kişi varken bunun araçta bulunanların veya diğer trafik katılımcıların ölümüne neden olabileceğini öngörmediğini söylemek mümkün değildir. Ehliyeti olan her vatandaş objektif bir değerlendirmeye bunların ölümlü bir kazaya neden olacağını öngörür. Tecrübe kuralları ve mantık bunun kabulünü gerekli kılar." *Doğan* (n 69) 373.

113 Birtok (n 29) 102.

şeklinin bir görünüşü olan somut olayların her birini bilinçli taksir içine sokmak mümkündür. Geçme yasağı olan bir yolda karşıdan araba gelip gelmediğini göremeyen sürücü bu yasağa rağmen öndeki aracı sollamaya kalksa ve kaza yapsa; hız limitlerinin üzerinde araç kullanılsa veya öndeki araç yakın mesafeden takip edilse veya kırmızı ışık ihlalinde bulunulsa bilinçli taksirin varlığını kabul etmek gerekecektir. Bu nedenle de her somut olayda neticenin fail tarafında öngörülebilir olup olmadığı failin neticenin meydana gelmeyeceğini inanıp inanmadığı ayrıca araştırılmalıdır¹¹⁴. Ancak özel taksirin bulunduğu somut olaylarda failin en azından basit taksirinin olduğunu bir karine seviyesinde söylemek mümkünken aksinin belirlenmesi yani kişinin basit taksirinin dahi olmadığı belirlenmesi mümkündür. Keza özel taksirin olduğu olaylarda failin somut olayda neticeyi öngörebileceğini söyleyerek doğrudan bilinçli taksir olduğunu söylemek sorunlu noktayı oluşturmaktadır. Çünkü bu şekilde genel bir kabul benimsenmesi halinde objektif sorumluluk anlayışı ortaya çıkacaktır. Modern Ceza Hukuku sistematığında objektif sorumluluk anlayışından vazgeçilmesi, yazılı hukuk kurallarına aykırılık halinde doğrudan bilinçli taksir olduğunun kabul edilmesine engel olacaktır.

D. YARGITAY'IN TRAFİK KURALLARINA AYKIRILIK SONUCUNDA GERÇEKLEŞEN ÖLÜM VE YARALAMALARI MATBU İFADELERLE BİLİNÇLİ TAKSİR KABUL ETMESİ SORUNU VE OBJEKTİF SORUMLULUK TEHLİKESİ

1. Genel Olarak

Yargıtay'ın trafik kazası sonucunda gerçekleşen ölüm ve yaralama neticelerine yönelik vermiş olduğu pek çok kararı vardır. Yargıtay kararına konu olan bu olaylar alkollü araç kullanılması, hız limitinin aşılması, dönüş veya şerit ihlali yapılması, yanlış sollama vb. şekilde gerçekleşen kısaca Karayolları Trafik Kanununa aykırılık teşkil eden hareketlerden kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Yargıtay'ın dikkat ve özen yükümlülüğünün yazılı kurallarla belirlendiği durumlarda ilgili kurala uyulmamasını neticenin öngörülebildiğine karine teşkil ettiği görüşünde olduğunu en başta ifade etmek gerekir. Bunun sebebi ise yukarıda pek çok defa belirtilen, taksirde dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali ile bilinçli taksir açısından gerekli neticenin öngörülmesi unsurlarına ilişkin yanlış değerlendirmelerdir. Bu nedenle de Yargıtay'ın yazılı bir hukuk kuralının ihlali şeklinde ortaya çıkan trafik kazalarına ilişkin olaylarda da vermiş olduğu kararlarına bakıldığında sürücünün hız limiti, alkollü araç kullanımı, kırmızı ışıkta geçme gibi bir trafik kuralının ihlal edilmesi durumlarında manevi unsuru bilinçli taksir olarak kabul etme eğilimi olduğu görülmektedir.

Tarafımızca da kabul edilen taksir karinesi Yargıtay tarafından kanaatimizce yanlış bir şekilde kullanılmaktadır. Yargıtay, kararlarında – ileride de görüleceği gibi – bu karineyi bilinçli taksir yönünde kabul etmektedir. Çalışmanın konusunun oluşturan esaslı sorun da buradan kaynaklanmaktadır. Yazılı bir hukuk kuralına aykırılığın taksire karine teşkil etmesi ile bilinçli taksire karine teşkil etmesi arasında ciddi farklılıklar vardır. Çünkü bilinçli taksir halinde olay anındaki subjektif öngörülebilirlik

114 Özbek ve diğerleri (n 5) 506.

değerlendirmekte ve kişinin basit taksire göre daha ağır cezalandırılmasını gerektirmektedir¹¹⁵. Bu çerçevede bilinçli taksirde subjektif olarak değerlendirilmesi gereken neticenin öngörülmüş olması unsuru kararlarda ayrıca değerlendirmeden bilinçli taksirin varlığı yönünde karar verilmesi sorunlu noktayı oluşturmaktadır. Ayrıca bu kararlardaki bir diğer sorun Yargıtay'ın öngörülebilirliğe ilişkin matbu ifadeler kullanmasıdır. Yargıtay vermiş olduğu kararlarda basit taksirden ayıran en önemli husus olan failin somut olayda neticeyi subjektif olarak öngörmesi hususuna değinmemesi ve basmakalıp ifadelerle yalnızca kural ihlaline dikkat çekerek bilinçli taksiri kabul etmesi de bir başka esaslı meseleyi oluşturmaktadır¹¹⁶. Failin neticeyi öngördüğü hâlde tecrübesine, şoförlük yeteneklerine, şansına veya önceki tecrübelerine güvenerek objektif dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket ettiği ve neticeyi öngördüğü ancak istemediği şekilde ifade edilmektedir. Ancak bu gerekçelerin her somut olayda bir arada var olması mümkün değildir. Keza Yargıtay da somut olayda failin neye nasıl güvendiğini ya da bu hususlardan hangisine göre neticeyi öngörüp öngörmediğini açıklamamaktadır. İşte bu nedenlerle trafik kurallarının ihlali sonucu verilen kararlar tartışma konusu haline gelmektedir.

Bu yönde öncelikle Yargıtay'ın trafik kazalarında bilinçli taksiri kabul etme eğilimine ilişkin doktrinde yer alan görüşleri aktaracak ardından Mahkemenin vermiş olduğu kararlar üzerinden bazı değerlendirmeler yapmak istemekteyiz.

2. Öğretideki Görüşler ve Kanaatimiz

İlk olarak, *Gökçen* trafik kurallarına aykırı davranma şeklinde ortaya çıkan dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık hallerinde basit-bilinçli taksir ayrımı yapılmasında zorluk olduğunu belirtmiştir¹¹⁷. Yazara göre; meskun mahalde hız sınırının çok üzerinde seyredilmesi veya kırmızı ışık yandığında yayaların geçmeye başlamamasına güvenerek hareket eden failin kaza yapması ve yayaların ölümüne sebebiyet vermesi halinde yayaların geçebileceği genel bir şekilde öngörülmesine rağmen geçemeyeceklerine güvenilerek yola devam edilmesi halinde bilinçli taksir söz konusudur. Ancak sürücünün dikkatsiz davranarak ışığı fark etmeden geçmesi, yayanın trafik ışığı olan yaya geçidini kullanmadan kontrolsüzce yola girmesi veya yaya geçidi ile trafik lambası bulunmayan yol kenarında koyu renk elbisesiyle dolaşması, sürücünün neticeyi öngördüğü anlamına gelmeyecek ve ayrıca bu örneklerde bilinçli taksir de gündeme gelmeyecektir¹¹⁸.

115 TCK m. 50/4 noktasında da eylemin basit mi bilinçli taksirle mi işlendiği önem taşıdığı burada belirtilmelidir. Yine TCK m. 89/5'e göre basit taksir halinde şikayet gerekli iken bilinçli taksir halinde şikayet şartı aranmayacaktır. Bu iki husus da mahkeme kararlarına konu olmuş iki önemli konu olmakla birlikte çalışma konusu kapsamı dışında tutulmuştur. Bu husus için ayrıca bkz Doğan ve Meraklı (n 14) 114.

116 Yargıtay'ın trafik kazalarına ilişkin olaylarda kimi zaman da olası kast-bilinçli taksir ayrımını tartıştığı görülmektedir. Bu konudaki tartışmalar için bkz Doğan (n 69) 349 vd.

117 Gökçen (n 16) 47.

118 ibid 49. Kanaatimizce bu örneklerde ilk bakışta bilinçli taksirin varlığından söz edilemeyecek olsa da somut olaya göre subjektif değerlendirme yapılmadan bu sonucu ulaşılması mümkün değildir. Örneğin ikinci örnekte o mahallede yaşayan ve yaya geçidi olmamasına rağmen yayaların karşıdan karşıya geçtiğini bildiği bir yerde dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranan ve hatta somut olay anında yola atlayan yayaları görebileceğini mesafede olan sürücünün söz konusu neticeyi subjektif olarak öngörebileceği de söylenebilecektir.

Zafer'e göre; failin dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal ettiğinin tespiti kolay olmakla birlikte, bu davranışı nedeniyle meydana gelecek olan neticeyi öngörüp öngöremediğinin, öngördü ise isteyip istemediğinin tespiti zordur. Yani somut olayda basit taksir ile bilinçli taksirin söz konusu olduğunu tespit etmek güçtür. Uygulamada genellikle suça ilişkin olarak yapılan değerlendirmelerde gerekçe gösterilmemektedir. Ancak dikkatsizliğin ve özensizliğin çok bariz olduğu halde kişinin neticeyi öngörmüş olduğu kabul edilmektedir. Failin kasten mi taksirle mi hareket ettiğinin ispat edilemediği hallerde şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince taksirle hareket ettiğinin kabulü gerekir¹¹⁹⁻¹²⁰.

Toroslu'ya göre, Yargıtay istikrarlı biçimde belirli bir promilin üzerinde alkollü olunması halinde bilinçli taksire hükmetmesine rağmen, alkol etkisi altında kaza yapan sürücünün peşinen bilinçli taksirli olduğunun kabul edilmesi mümkündür. Bu durumda ancak yazılı bir hukuk kuralının ihlali nedeniyle özel taksir söz konusudur¹²¹.

Helvacı'ya göre; ülkemizde her yıl alkollü araç kullanmaktan kaynaklanan trafik kazaları neticesinde pek çok kimsenin hayatını kaybetmesi dikkate alınarak, kanun koyucunun yasal düzenlemelerle alkol kullanımı azaltmak için ağır yaptırımlar öngörmesi gerektiği önemli bir gerçektir. Ancak Yazara göre sadece alkollü araç kullanımını caydırmak için bilinçli taksir kapsamının yorum yoluyla genişletilmemesi gerekmektedir¹²².

Apaydın'a göre, ülkemizdeki özellikle trafiğe ilişkin birçok olayda bilinçli taksirin oluştuğunu kabul etmek mümkündür. Çünkü trafikte olağan hale gelmiş kural ihlallerinde, netice öngörülebilir. Yazara göre kışın buzlanma ihtimaline karşı zincir takılmaması, trafiğin yoğun olduğu bir saatte ara sokakta normalin çok üzerinde süratli araç kullanılması, araçta bulunan arızaları bilmesine rağmen yola çıkmak gibi örnekler verilebilir.¹²³ Ancak her somut olayda bilinçli taksirin olup olmadığı, tüm deliller incelenerek belirlenmelidir. Failin olay öncesi, sırası ve sonrası davranışları, tecrübeleri, alkollü olup olmadığı ve alkolün derecesi, hızı ve hız limitlerini aşıp aşmadığı, fren izleri, çarpışma noktası gibi pek çok husus incelenerek neticeyi öngörüp öngömediği araştırılarak bilinçli taksirin mevcut olup olmadığı tespit edilmelidir¹²⁴.

Turhan'a göre, trafikte kişilerin dikkatsiz ve düşüncesiz hareket etmesi nedeniyle başkalarının yaralanması ve ölümü ile neticelenen olayların çoğu nedeniyle, Yargıtay'ın bilinçsiz taksir kabul edilebilecek durumlarda dahi olası kastın oluştuğunu kabul etmesi, daha ağır ceza verme eğilimini göstermektedir. Ancak toplumda tepkilere yol açmamak adına Kanun'un bu şekilde yorumlanması ve kapsamının

119 Zafer (n 5) 264.

120 Bu bağlamda Yazarın Yargıtay'ın trafik kazalarına ilişkin vermiş olduğu örnek kararlar için bkz ibid 264, dn.129, 130, 131.

121 Toroslu (n 21) 117. Yazara göre muhakkak ki alkollü sürücünün neticeyi öngörmüş olduğunun başka unsurlarla ortaya konulması halinde bilinçli taksirle hareket ettiği kabul edilebilir. Örneğin 209 promil alkollü olan sürücünün okul geçidinden geçmekte olan çocuğa hızını düşürmeden çarpması ya da 84 promil alkollü sürücünün kırmızı ışıkta duran arabaya arkadan çarpması hallerinde olduğu gibi. Toroslu (n 21) 118.

122 Dilek Helvacı, 'Alkollü Araç Kullanma ve Taksir' (2010) (1) Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi (Köksal Bayraktar'a Armağan, 1. Cilt) 1425,1430.

123 Apaydın (n 5) 266.

124 ibid 267.

genişletilmesi doğru bir yöntem değildir¹²⁵. Bu nedenle Yazara göre Yargıtay içtihatları dikkate alındığında, Alman Ceza Kanununa yeni bir suç tipi olarak yasadışı araba yarışları ile ilgili eklenmiş olan hüküm¹²⁶ gibi trafikte gerçekleşen olaylara ilişkin yeni bir suç tanımına yer verilmesi bakımından suç ve ceza politikası açısından daha uygun olacaktır¹²⁷. İtalya'da da trafik kurallarına aykırılık halinde ortaya çıkan ölüm neticesi pek çok mahkeme kararının tartışması söz konusu olmuş, mahkemeler bu açıdan olası kast-bilinçli taksir tartışmasında olası kasttan taraf olarak karar vermeye başlamıştır. Ancak bu durum pek çok eleştiri ile karşılaşmış ve nihayetinde İtalyan Ceza Kanununa trafik kazaları ile ilgili özel bir düzenlemeye yer verilerek çözüm bulunmuştur¹²⁸. Tartışmalar sonrası İtalyan Ceza Kanununun 589bis maddesinin 1. fıkrasında yer verilen düzenleme şu şekildedir: “*Trafik kurallarına taksirle uymamak nedeniyle bir kimsenin ölümüne neden olan kişi iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*”¹²⁹. Ayrıca suçun nitelikli hallerine de yer verilmiştir. Suçun nitelikli hallerinden biri sürücünün alkol ve uyuşturucu madde etkisi altında olmasıdır. İlgili düzenleme ve İtalyan trafik mevzuatına göre belirli promil değerlerine göre ayrı ayrı fıkralarda düzenlemelere yer verilerek, alkollü sürücülerin, yer alan özel düzenlemeye göre cezalandırılmaları öngörülmektedir. Yine aynı düzenlemede belirli hız sınırının üzerinde araç kullanan kişilerin, ölümlü neticelenen trafik kazasına neden olması hali de ayrıca yer bulmuştur¹³⁰.

125 Turhan (n 67) 494. Aynı yönde Reşit Karaaslan, ‘Ölüm veya Yaralanma ile Sonuçlanan Yasadışı Araba Yarışlarının Olası Kast-Bilinçli Taksir Ayırımı ve Objektif İsnadiyet Teorisi Çerçevesinde Değerlendirilmesi’ (2019) (145) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 203, 242. Karaaslan’a göre, özellikle olası kast ile bilinçli taksir arasındaki ayrımın belirlenmesi için TCK m. 81, 84, 86 ve 89’da yer alan cezalar dikkate yeni bir suç tipinin ihdas edilmesi yerinde olacaktır. Yazara göre, trafikte başlarının can ve mal güvenliğini tehlikeye atan kişilerin cezai sorumluluğunun belirlenmesi hususu, birbirine çok benzeyen olaylarda farklı sonuçlara neden olan ve hukukçu olmayan kişilerce de hukuk güvenliğinin sorgulamasına yol açan olası kast-bilinçli taksir ayrımının bağımsızlaştırılmasını sağlayacaktır. Karaaslan (n 125) 242. Kanaatimizce aynı tespit basit-bilinçli taksir ayrımı açısından da etkili olacak bir çözüm yoludur.

126 Almanya’da özellikle farklı yöndeki mahkeme kararları ile tartışmalı hale gelen yasadışı araba yarışları 2017 yılında Alman Ceza Kanunu’nun 315d paragrafı (§ 315d StGB) ile düzenleme altına alınmıştır. Bu hükmün ilgili kısmı şu şekildedir: “*her kim yasadışı araba yarışı sırasında neden olduğu kaza sonucu bir başkasının ölümüne veya yaralanmasına neden olursa on yıla kadar, hafif hallerde ise altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*”. Aktaran: Karaaslan (n 125) 241. Almanya’da tartışmaya neden Alman Mahkeme kararı için ayrıntılı bilgi için bkz Doğan ve Meraklı (n 14) 115.

127 Yazar olası kast-bilinçli taksir ayrımına ilişkin içtihatlar kapsamına bu sonuca ulaşsa da yapmış olduğu değerlendirmelerinde, failin olay anındaki mevcut bilgisinin kararlar yeterince tespit edilemediğini ifade etmiştir. Bu kapsamda Yazarın bu önerisinin basit-bilinçli taksire ilişkin kararlarda var olan eksiklikler için de geçerli ve yerinde bir çözüm olduğu kanaatindeyiz. Turhan (n 67) 492-494.

128 Söz konusu tartışmalar ve hükmün düzenleniş süreci için bkz Taşkın (n 81) 367 vd.

129 Aktaran: ibid 371 vd.

130 İtalyan Ceza Kanunu 589bis 3. fıkrada yer alan ilgili hüküm şu şekildedir: “*Motorlu araç sürücüsü, 30 Nisan 1992 tarih ve 285 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 186/2-c ve 187. Maddeleri ihlal edecek şekilde, alkol, uyuşturucu ve uyarıcı maddenin yol açtığı psikofiziksel bir değişimin etkisi altında ölüme neden olursa 8 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*”. Aktaran: Taşkın (n 82) 372. Ayrıca aynı maddenin 4 ve 5. fıkralarına göre;” 30 Nisan 1992 tarih ve 285 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 186. Maddesinin 2/bendinde işaret edilen durum hariç olmak üzere alkollü şekilde araç kullanırken bir kimsenin ölümüne yol açan kişi beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (dördüncü fıkra). Aynı ceza ayrıca şu hallerde uygulanır: Şehir merkezince 70km/h den az olmamak üzere izin verilen hız sınırının iki katından fazla süratle araç kullanan veya şehir dışı yollarda izin verilen 50 km/h üzerinde araç kullanırken ölüme neden olunması durumunda, kırmızı ışık ihlali yapılması, geçiş önceliği kuralına uyulmaması, kavşaklarda hareket yönünün tersine araç kullanılması ve hatalı sollama yapılarak yaya veya araca çarparak ölüme neden olunması halinde” (beşinci fıkra).”. Aktaran: Taşkın (n 81) 374. Son olarak aktarmak istediğimiz bir düzenleme de aynı maddenin 6. fıkrasındaki düzenlemedir. Bu düzenlemeye göre, önceki fıkralardaki düzenlemeye göre kazaya neden olan sürücü, ehliyetsiz, ehliyeti iptal edilmiş veya ehliyetine el konulmuş ise ya da zorunlu trafik sigortasının yokluğunda kaza yapmışsa cezası artırılacaktır. Aktaran: Taşkın (n 81) 375.

Son olarak *Kaygusuz*'un bu yöndeki görüşlerini aynen aktarmak istemekteyiz. Yazara göre “... TCK'nın 22. maddesinde bilinçli taksirin tanımına yer verilirken, uygulamaya sınırlayıcı etki yaratmaması bakımından, hangi hallerin bilinçli taksir kavramı içerisinde kaldığının tek tek sayılması yoluna gidilmemiş, bu husus uygulamaya bırakılmış, yerleşik uygulamalar ile bilinçli taksir kabulleri belirlenmiştir... Yargıtay 12. Ceza Dairesinin ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun süre gelen yerleşik içtihatları ile, trafik kazaları bakımından hangi kural ve ihlallerinin bilinçli taksiri meydana getirdiği hususunda ayrıntılı açıklamalar yapılacak, uygulama birliğinin sağlanmasına katkıda bulunulması amaçlanmıştır.”¹³¹

Kanaatimizce bilinçli taksir bir “kabul” olamayacağı gibi bilinçli taksire giren hallerinde tek tek sayılması söz konusu olamayacaktır. Manevi unsur olan bilinçli taksir hallerinin tek tek sayılması kişinin belirli durumlarda sorumluluğuna doğrudan gidilebileceği anlamına gelecek ve sayılan bu haller bakımından objektif sorumluluk ilkesinin kabulü sonucu doğuracaktır. Keza yazarın görüşünde belirtmiş olduğu yerleşik uygulamalarda belirlenen “bilinçli taksir kabulleri” yukarıda aktarılan doktrindeki görüşlerle ve tarafımızca eleştirilen durumdur. Keza kanaatimizce subjektif öngörülebilirliğin dikkate alınması gerekli taksirde, hangi kural ihlallerin bilinçli taksir olduğunun bu belirlenmesi ile uygulamada birliğin sağlanacak olması sorunlu bir tespittir.

Kanaatimizce her ne kadar yazılı hukuk kuralının olduğu durumlarda taksir karinesini kabul etsek de Yargıtay'ın yaklaşımı ve vermiş olduğu kararlarda kullanmış olduğu matbu ifadelerle bilinçli taksire hükmetmesi kabul edilebilir değildir. Kanaatimizce bu uygulama, fazla cezalar vererek trafik kazalarının azaltılması yönünde bir misyonun belirlenmesinin sonucu olabilir. Bu uygulamanın hukuka uygun kabul edilebilmesi ve amaca uygun olması için iç hukukumuz bakımından da Alman ve İtalyan Ceza Kanunlarında yer alan düzenlemelere benzer düzenlemelere yer verilebilir. Özellikle belirli bir promil üzerinin “otomatik” olarak götürü şekilde bilinçli taksir olarak kabul edilmesi yerine taksirli yaralama ve öldürme suçlarında özel bir düzenleme şeklinde yer bulması kanunilik ilkesine daha uygun düşecek bir çözüm olacaktır.

3. Yargıtay Kararları

a. Alkollü Araç Kullanımına İlişkin Kararlar

Yargıtay içtihatlarına göre 1.00 promilin üzerinde alkol veya uyuşturucu madde alınması bilinçli taksirli suçun oluşması için yeterlidir. Yargıtay, bu yönde vermiş olduğu kararlarında kişi hakkında bilinçli taksirle hükmedilmesine yönelik gerekçe olarak yalnızca kişinin alkol promil miktarına işaret etmektedir. Bu bakımdan Yargıtay bireysel farklılıkları ortadan kaldırarak 1.00 promilden yüksek olan alkol düzeyinin güvenli sürüş yeteneğini ortadan kaldırdığını ve meydana gelen olaylarda bilinçli taksirin olduğunu kabul etmektedir¹³². Keza Mahkeme vermiş olduğu bir kararında, bu hususu “Adli Tıp Kurumunun bilimsel verilere dayanarak oluşturduğu görüşlere ve Dairemizin yerleşmiş uygulamalarına göre, 100 promilden fazla alkol miktarı güvenli sürüş yeteneğini ortadan

131 Kaygusuz (n 5)

132 Yiğit (n 73) 128; Kaygusuz (n 5) 326.

kaldıracağından, bilinçli taksir hükümlerinin uygulanması gerektiğinin kabul edildiği...” şeklinde açıkça ifade edilmiştir¹³³. Bu kararlarda verilen hükmün aynı yönde olması yanında matbu ifadeler kullanılmış olması ve bilinçli taksirin öngörülebilirlik unsurunun somut olaya özgü yer, zaman ve benzeri hiçbir ifadeye yer verilmeksizin aynı ifadelerle tespit edilmesi önemli sorundur¹³⁴.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi bir kararında; “...kazadan sonra yapılan ölçümde 2,30 promil olan sanığın, güvenli sürüş yeteneğini ortadan kaldıracak ölçüde alkollü olmasına rağmen direksiyon başına geçip, yönetimindeki kamyoneti sürmeye devam ettiği, sürüşle ilgili becerilerinde azalma olduğu ve bu hâli ile yaralama ya da ölüme neden olabileceğini öngördüğü hâlde tecrübesine, **şoförlük yeteneklerine, gece olması nedeniyle trafiğin az olacağına, özellikle de şansına güvendiği**, böyle bir zanla objektif dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket ederek, kavşağa yaklaşırken hızını azaltması gerekirken 107 km hızla giderek orta refüjden yola dönüş yapan araca çarpması ile ölümle sonuçlanan trafik kazasına sebep olduğu, gerçekleşmesini istemediği ancak öngördüğü sonucun meydana gelmesini engelleyecek şekilde objektif özen yükümlülüğüne uygun davranmayan sanığın bir kişinin ölümüne neden olma eyleminde bilinçli taksirle hareket ettiği”¹³⁵ yönünde karar vermiştir. Bu kararda da aynı şekilde somut olay anı değerlendirilmek yerine dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali doğrudan bilinçli taksir ile bağdaştırılmak suretiyle subjektif ifadelerle yer verilmeden failin neticeyi öngördüğü ve bilinçli taksirle hareket ettiği ifade edilmiştir.

Bu ve pek çok örnekte görüldüğü üzere Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarına göre özellikle 1.00 promil üstünde araç kullanılması ve yaralama veya öldürmeye sebebiyet verilmesi halinde doğrudan bilinçli taksir sorumluluğu kabul edilmektedir¹³⁶. Aynı çerçevede Yargıtay kişinin alkol miktarının 1.00 altında olması halinde bilinçli taksire hükmedilemeyeceği yönünde kararlar vermektedir¹³⁷.

133 Yargıtay 12 CD E 2020/9625 K 2024/1931, 25.04.2024. Mahkemenin alkol miktarını esas alarak bilinçli taksire hükmettiği pek çok kararı bulunmaktadır. Bunlardan bir kaçını örnek olarak verecek olursak; Mahkeme bir kararında “Alkollü bir sürücününün yapmış olduğu kaza ile ilgili **138 promil alkollü olarak bir kimsenin ölümüne neden olunması şeklinde gerçekleşen olayda bilinçli taksirin unsurlarının bulunduğu gözetilmeden...**” (Yargıtay 12 CD E 2011/145556 K 2011/10295.); yine bir başka kararında “geceleyin **300 promil alkollü araç kullanan sanığın karşı şeride geçerek neden olduğu yaralama olayında bilinçli taksirin şartlarının oluştuğu gözetilmeden...**” (Yargıtay 9 CD E 1180/2005 K 7024/2005, 05.10.2005.) karar verilmesini bozma nedeni yapmıştır. Kararlar Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

134 Yargıtay 12. Ceza Dairesi tarafından bu yönde verilen bir kararda “...kazadan sonra alınan numunede sanığın kanında 1,36 promil alkol bulunduğu belirlendiği, azami hız limitinin 50 kilometre/saat olarak belirlendiği yerleşim yeri içinde yönetimindeki otomobili savunmasında da ifade ettiği gibi yasal hız sinirinin üzerinde süratlice sürmeye devam ettiği, sürüşle ilgili becerilerinde azalma olduğu ve bu hâli ile yaralama ya da ölüme neden olabileceğini öngördüğü hâlde tecrübesine, şoförlük yeteneklerine, trafiğin az olacağına ve özellikle de şansına güvendiği, böyle bir zanla objektif dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket ederek, direksiyon hakimiyetini kaybederek sağ tarafta bulunana demir bariyerlere çarpması sonucu kazanın meydana geldiği... gerçekleşmesini istemediği ancak öngördüğü sonucun meydana gelmesini engelleyecek şekilde objektif özen yükümlülüğüne uygun davranmayan sanığın bir kişinin ölümüne neden olma eyleminde bilinçli taksirle hareket ettiği...” şeklinde ifadelerle yer verilmiş ve görüldüğü üzere yukarıda belirttiğimiz matbu ifadelerle bilinçli taksir olarak kabul edilmiştir. Yargıtay 12 CD E 2020/9154 K 2024/79, 10.01.2024. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

135 Yargıtay 12 CD E 2020/9113 K 2023/6027, 27.12.2023.

136 Özbek ve diğerleri (n 5) 506 dn.72; Kaygusuz (n 5) 326.

137 “...ve kaza anından yaklaşık olarak 53 dakika sonra alkol ölçümü ile 0,79 promil alkollü olduğu anlaşılan sanığın kaza anında 100 promilden fazla alkollü bulunmadığının anlaşılması ile almış olduğu alkolün verdiği etki ile emniyetli bir şekilde araç kullanamayacak olmasına rağmen araç kullandığına dair dosyaya yansayan ve itibar edilir nitelikte bir delil bulunmadığı

Çünkü Yargıtay'a göre 1.00 promilden fazla alkollü olan sürücünün emniyetli bir şekilde araç sevk ve idare edemeyeceği yine bu alkol miktarının kişinin güvenli sürüş yeteneğini ortadan kaldırdığı bilimsel olarak kabul edildiğinden sürü hakkında bilinçli taksir uygulanmalıdır¹³⁸. Halbuki kişinin alkol miktarı 1.00 promilden fazla iken basit taksirinin olması mümkünken yine aynı şekilde 1.00 altında da kişinin bilinçli taksirinden söz edilebilecek örnekler olabilecektir. Bu nedenle defaultle vurgulandığı gibi her bilinçli taksir olayının somut olay da dikkate alınarak kişinin subjektif özellikleri bağlamında değerlendirilmesi ve neticenin fail tarafın somut olayda öngörülmesine rağmen neticenin istenmediğinin belirlenmesi gerekir. Failin aldığı alkol miktarı, aldığı alkolün etkisiyle gerekli dikkat ve özeni gösterip göstermediği, direksiyon hakimiyetini alkolün etkisi nedeniyle kaybedip kaybetmediği, hız limitlerini aşıp aşmadığı, kazanın oluş ve işleyiş şekli ve de nedensellik bağının bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır¹³⁹. Keza alkollü olan kişinin yol kusuru veya karşı tarafın kusurlu davranışı sonucunda kazaya karışmış olması durumunda ya da aynı yol ve hava şartları altında, hiç alkol almayan bir kimsenin de aynı kazayı yapmasının mümkün olabileceğinin söylendiği hallerde, doğrudan bilinçli taksir hükümlerinin uygulanması mümkün değildir¹⁴⁰. Kararda somut olay anı dikkate alınmaksızın failin neticeyi öngörüp öngörmediği değerlendirilip tespit edilmeden matbu olarak yalnızca alkol miktarının dikkate alınarak bilinçli taksir kabul edilmesinin yanlış bir uygulama olduğunu düşünmekteyiz.

Burada kanaatimizce subjektif değerlendirme yapılmadan objektif bir kriter sonucu herkes için aynı sonuca ulaşılması halinde objektif sorumluluk kabul edilmiş olacaktır ki modern ceza hukukunda bunun kabul edilmesi mümkün değildir¹⁴¹. Çünkü 1.00 promil üzerinde alkollü olan birey basit taksirle hareket edebileceği gibi 1.00 promil altında alkollü olan kişinin de bilinçli taksirle hareket etmesinde engel bir durum yoktur. Bu nedenle de her olayın bilinçli taksir hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı noktasında kendi içinde değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁴².

Helvacı'ya göre –yukarıda da belirtildiği gibi – sadece sürücünün 1.00 promil üzerinde alkollü olmasından hareketle bilinçli taksir hükümlerinin uygulanması Kanunun ruhuna aykırılık teşkil etmektedir. Çünkü kullanılan alkol miktarı aynı olmasına karşın kişide doğurduğu etki; cinsiyete, vücuttaki dağılıma ve alkol toleransına göre kişiden kişiye değiştiği bilimsel olarak

gözetilerek, eylemi basit taksir ile işlediğinin kabulü ve sanık hakkında TCK'nın 22/3. maddesi uygulanmaksızın bir hüküm kurulması gerekirken, eylemin bilinçli taksirle işlendiği şeklindeki kabule dayalı olarak sanık hakkında yazılı şekilde karar verilmesi... hukuka aykırı olup, açıklanan nedenlerle... bozulmasına" karar verilmiştir. Yargıtay 12 CD E 2020/9625 K 2024/1931, 25.04.2024. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024. Bir başka kararda da; trafik ekiplerince yapılan kontrolde, sanığın 0,87 promil alkollü olarak araç kullandığının tespit edildiği ve sanık hakkında alkol kullanılmış olması bilinçli taksirle bu suçun oluşması için yeterli olmadığı, kazanın tek başına alkolün etkisiyle meydana gelmediği ve bilinçli taksirin koşullarının oluşmadığı gözetilmeksizin, m. 22/3'ün uygulanarak bilinçli taksirle hareket ettiğinin kabulü hukuka aykırı bulunmuş ve bozma sebebi sayılmıştır. Yargıtay 12 CD E 2020/6633 K 2023/4639, 01.11.2023. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

138 Kaygusuz (n 5) 327 ve 330.

139 Apaydın (n 5) 262; Doğan ve Meraklı (n 14) 126.

140 Helvacı (n 122) 1426.

141 Aynı yönde *Apaydın*'a göre de failin alkollü olduğu her durumda bilinçli taksirin varlığı kabul edilemez. Keza bunun kabul edilmesi objektif bir yaklaşım olur. Bu nedenle her somut olayda failin taksirle gerçekleştirdiği eylem ile bu eyleme alkolün etkisi araştırılmalı ve bilinçli taksirin somut olayda geçerli olup olmadığına karar verilmelidir. Apaydın (n 5) 260.

142 Helvacı (n 122) 1426.

kabul edilmektedir.¹⁴³ Keza *Apaydın*'a göre de sürücünün kanındaki alkol miktarı arttıkça bilinçli taksirin varlığının otomatik kabul etmenin aksine, neticenin somut olayda öngörülmüş olduğuna ilişkin değerlendirmenin daha özenli yapılması gerekir. Yasal sınırın üzerinde alkol almış bir sürücü muhtemel zararları önlemek konusunda yetileri bozulmamış olmasına rağmen somut olaydaki neticeyi zihninde canlandırmamış olabilir. Bu durumda da kandaki alkol miktarı ne kadar yüksek olursa olsun bilinçli taksire ilişkin hükümler uygulanmaz.¹⁴⁴ *Toroslu*'ya göre de Mahkemenin bu yönde vermiş olduğu kararlar çelişkilidir. Çünkü her ne kadar iradi alınan alkol ceza sorumluluğuna etki etmese de, alkol etkisi altındaki kişinin belirli bir neticeyi öngörme yeteneğinin azalacağı tartışmasızdır. Bu nedenle kişinin alkol miktarı arttıkça, peşinen bilinçli taksirli olduğunun kabulünün aksine neticenin öngörülüp öngörülmediği değerlendirmesinin daha özenli yapılması gerekmektedir. Somut olayda sürücünün zararlı neticeyi zihninca canlandırmamış olması mümkündür.¹⁴⁵

Yiğit ise belirli bir promil üzerinde alkollü olan sürücünün bilinçli taksirli hareket edildiği kabulünü uygun bulmaktadır. Yazara göre, kişinin bünyesine, alınan maddenin miktarına ve türüne göre değişkenlik gösterebilecek etkilerin, bilimsel verilere göre tespit edilen bir miktarın üzerinde bulunduğu açık bir şekilde kabulü halinde benzer olaylarda uygulamada farklılık olmaması açısından yararlı ve zorunludur. Ancak 100 promilin altındaki alkol ölçümlerinde ise; somut olayın gerçekleşme şekli ve alınan alkolün kişinin davranışlarını yönlendirme yeteneğine etkisi değerlendirilmek suretiyle olayda bilinçli taksirin unsurlarının oluşup oluşmadığı belirlenebilecektir¹⁴⁶.

Kanaatimizce bu konuda verilmiş pek çok Yargıtay kararı ve hemen her gün karşılaşılan olaylar dikkate alındığında, ülkemiz açısından alkollü araç kullanma sonucu trafik kazasına neden olmanın sıklıkla karşılaşılan bir sorun olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle bu konuda kanun koyucunun düzenleme yapmasının, hem alkollü araç kullanılmasının bir eylemin son çare olarak ceza hukuku alanında düzenlenmesi ilkesine uygun düşeceğini hem de Yargıtay kararları ile ortaya çıkan sorunlar karşısında hukuki güvenlik ilkesini yerine getireceğini ve yeknesak bir çözüm sunacağını düşünmekteyiz. Bu bağlamda örneğin taksirle öldürme ve yaralama suçlarında TCK m. 85 ve TCK m. 89'a "*failin iradi alınan alkolün etkisi altında olması*" şeklinde bir nitelikli hal eklenmesi söz konusu olabilir. Yine Karayolları Trafik Kanunu'na aykırı hareket edilmesi sonucu neticeye sebebiyet verilmesi de bir nitelikli hal haline getirilebilir¹⁴⁷. Keza yukarıda da belirtildiği gibi karşılaştırmalı hukukta bunun örnekleri görülmektedir. Bu şekilde basit taksir halinde de kişinin cezası artırılabilir ve hatta bilinçli taksirle alkollü bir şekilde kazaya sebebiyet verilmesi şuan var olan düzenlemelere göre daha fazla cezalandırmayı gerektirecektir. Bu alkollü araç kullanımından kaynaklanan trafik kazalarının daha fazla cezalandırılmasını sağlamak için mahkeme kararları ile kanuna aykırı bir şekilde bilinçli taksirin otomatik bir biçimde uygulanması ilkesinden vazgeçilmesine imkan sağlayabilecektir.

143 ibid 1426.

144 *Apaydın* (n 5) 261.

145 *Toroslu* (n 21) 117.

146 *Yiğit* (n 73) 128.

147 Burada vurgulanmalıdır ki başka yazılı hukuk kurallarına aykırılık sonucunda ortaya çıkan örneğin Maden Kanuna veya İmar Kanuna aykırılık hallerinin de taksirli suçlarda cezayı artıran bir hal olarak düşünülmesi pekâlâ söz konusu olabilir. Ancak çalışmamız trafik kurallarına aykırılık hallerine ilişkin olduğundan bu mevzuatlara aykırılık hallerine ilişkin taksirli durumlar değerlendirme dışında bırakılmıştır.

b. Diğer trafik kurallarına aykırılıktan doğan kararlar

Yargıtay'ın alkollü araç kullanılması yanında Karayolları Trafik Kanunu'nda yer alan kurallara aykırı hareket nedeniyle sebebiyet verilen yaralama veya ölüm ile sonuçlanmış pek çok kararı mevcuttur. Bu kararlarda da pek çok trafik kuralına aykırılık bilinçli taksir olarak kabul edilmiştir. Keza Yargıtay içtihatlarıyla hangi kural ihlallerinin bilinçli taksir kapsamında kabul edileceği yerleşik içtihatlarla belirli hale getirilmiştir¹⁴⁸. Doğrudan bilinçli taksir kabul edilen haller; kırmızı ışığa uymamak¹⁴⁹, hatalı sollama yapmak¹⁵⁰, yasal olmasına rağmen U dönüşü yapmak kavşağa ters yönden girmek¹⁵¹, yasal hız sınırının en az iki katı ve üzerinde seyretmek¹⁵² örnek olarak verilebilir. Mahkemenin bu ihlallerin olduğu hallerde benzer gerekçelerle somut olayda sürücünün subjektif durumunu dikkate almaksızın bilinçli taksire hükmetmektedir¹⁵³.

Yerel Mahkemenin trafikte gerçekleşen bir olayda basit taksirle cezalandırılma yönünde verdiği bir karar, Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) tarafından yalnızca dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle ve failin somut olayda neticeyi öngördüğüne dair herhangi bir açıklamaya yer verilmeden bilinçli taksir yönünde değiştirilmiştir. BAM tarafından verilen bu karar Yargıtay tarafından onanmıştır. Söz konusu karar şu şekildedir: *“sanık ... ait olan ve ticari yolcu minibüsü olarak kullanılan aracın şoförlüğünü suç tarihinde yeğeni olan sanık ...'nın yaptığı ve saat 08:10 sıralarında ...Caddesi arasında seyir halinde iken yokuş aşağı indiği esnada frenlerin tutmaması üzerine sanığın aracın hakimiyetini kaybettiği ve ... bulunan binanın sağ yan tarafına çarparak durduğu, kaza neticesinde araçta bulunan yolculardan iki kişinin öldüğü, sanıklardan şikâyetçi olan 13 kişinin nitelikli şekilde yaralandığı olayda; 2003 model toplu taşımaya tahsis edilmiş taşıtın fren sistemi üzerinde tekniğin ve fennin gerekleri dışında ciddi tehlike arz edecek tipte değişiklikler yapılmış olduğu, taşıtın fren sisteminin ve tüm elemanlarının, güvenli seyir için trafiğe çıkmaya müsaade edilebilir durumun gerektirdiği şartlardan çok uzak olduğu, taşıtın fazla yükünden dolayı zaten kifayetsiz olan fren sisteminin, yokuş aşağı vazifesini yeterli derecede yerine getiremediği, 2918 sayılı KKT'nın 47/d ve 65/a maddelerindeki kurallarına ihlal edilmiş olduğu, ayrıca 30. maddede belirtilen... hükmün ihlal edildiği... böylelikle sanıkların trafikten birden çok kez men edilen trafikte bulunması tehlike arz eden olaya karışan aracı bu haliyle trafiğe çıkarmalarının bilinçli taksir olarak değerlendirilmiş ve ilk derece mahkemesi kararı ortadan kaldırılarak temel ceza miktarı tayin edilmiş ve bilinçli taksir hükümleri uygulanmıştır.”*¹⁵⁴.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi vermiş olduğu bir başka kararda *“...sanığın hız limitinin 30km/s olduğu, mucurlu, keskin virajlı ve iniş eğimli yolda , mahal hız sınırlarının üzerinde seyrettiği, kendi ifadesine göre vitesi 6 dan 5 e almak istediği sırada, vitesi değiştiremediği ve vites boşa iken, virajı alamayarak*

148 Kaygusuz (n 5) 344.

149 Kaygusuz (n 5) 340. Yargıtay kırmızı ışıkta geçmeyi bilinçli taksir kabul etmesine rağmen fasıllı yanan kırmızı ışıkta geçeyi tek başına bilinçli taksir kabul etmenin mümkün olmadığını da belirtmektedir. Bakınız Kaygusuz (n 5) 342.

150 Kaygusuz (n 5) 344.

151 Kaygusuz (n 5) 345.

152 Kaygusuz (n 5) 347.

153 Bu ihlallere ilişkin çalışmanın devamında örnek kararlar verilecek olmakla birlikte ayrıca örnek kararlar için bkz Kaygusuz (n 5) 57 vd.

154 Yargıtay 12 CD E 2020/3235 K 2024/1086, 07.03.2024. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

uçuruma yuvarlandığı, (olayda)... *sanığın hızlı olması, aracın fenni muayenesini en son 2003 yılında yaptırması ve iniş eğimli yolda vitesi boşa alması nedenleri ile sanık hakkında bilinçli taksir hükümlerinin uygulanmasında bir isabetsizlik görülmemiştir.*¹⁵⁵. Görüldüğü üzere hız sınırın aşılması ve dikkat ve özensizlik bilinçli taksirin oluşumuna gerekçe teşkil etmiştir¹⁵⁶.

Yerel Mahkemenin basit taksir olarak gördüğü ve bilinçli taksir olmasından bahisle Yargıtay tarafından bozulan bir başka kararda “*30 sene uzun yol şoförlüğü yapan sanığın her ne kadar hız sınırlarına uygun hareket ettiyse de olay tarihinde mevcut bulunan hava koşullarına uygun olmayan şekilde gece vakti, karlı havada, Meteoroloji Genel Müdürlüğü raporu doğrultusunda buzlanma ile don tehlikesi bulunan karlı zemin üzerinde 82km hız ile tehlikeli biçimde seyrettiği, davranışı esnasında herhangi bir kaza neticesinin meydana gelebileceğini öngörmesine rağmen, şoförlük bilgi ve deneyimine, içinde bulunduğu koşullara, önceki tecrübelerinin olumsuz neticelenmemesine olan güveni sebebiyle, ölüm veya yaralanma ile neticelenebilecek herhangi bir kazanın meydana gelmeyeceğine ya da meydana gelse dahi bu türden bir kazayı önleyebileceğine güvenerek hareketine devam etmek suretiyle, öngördüğü ancak gerçekleşmesini istemediği kaza neticesine sebebiyet verdiği ve somut olayda bilinçli taksir koşullarının oluştuğu...*”¹⁵⁷ ifadelerine yer verilmiştir. Söz konusu kararda dikkati çeken husus, kazayı yapan kişinin 30 sene uzun yol şoförlüğü yapmasının yani sübjektif durumunun belirtilmesidir. Somut olayda sanık hız limitine uymuş olmakla birlikte yalnızca tehlikeli biçimde seyretmesinden ve yol durumunu sübjektif özellikleri nedeniyle öngörebileceğinden bahisle

155 Yargıtay 12 CD E 2020/4885 K 2023/5268, 30.11.2023. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024. Söz konusu kararda yerel mahkeme tarafından verilmiş karara bakıldığında gerekçenin “...*sanığın kullanmakta olduğu traktörü normalin üzerinde süratli olarak ve iniş eğimli virajlı yolda vitesi de boşa almak suretiyle kaza neticesini öngördüğü ancak kişisel maharet ve sürüş yeteneklerine güvenerek kazanın gerçekleşmeyeceğine inandığı ancak neticede kazanın meydana geldiği buna göre sanığın kazanın oluşumunda bilinçli taksirle hareket ettiğinin kabulü...*” şeklinde olduğu görülmektedir. Bu kararda da görüldüğü üzere dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali sanki öngörmenin gerekçesi imiş gibi ifade edilmiş ve kanaatimizce hatalı olarak bilinçli taksirin gerekçesi olarak gösterilmiştir.

156 Hız limitinin aşılması halinde matbu ifadelerle bilinçli taksire hükmedilen şu karar da örnek verilebilir: “*Denizli İl merkezinde çift yönlü olarak kullanılan ve akşam saatleri olması itibarıyla da iyice kalabalıklaştığı anlaşılan olay yeri caddede, yasal hız sınırı olan saatte 50 km ile gidildiğinde bile sorun yaşanabileceği açıkça ortada iken, saatte 86 ila 92 km. arasında bir hızla seyreden sanık, birisine çarparak onun ölümüne neden olabileceğini öngörmüş, ancak şoförlük yeteneklere, şansına ve yoldan geçen insanların kendilerini araçlardan koruma yönünde dikkatli davranacaklarına güvenmek suretiyle, hiç istemediği neticenin gerçekleşmeyeceği yönünde yanlış bir zan ile hareket etmiştir. Buna karşılık neticenin meydana gelmesini engelleyecek olan objektif özen yükümlülüğüne uygun davranmamış, bu bağlamda hızını azaltmamıştır. Bu nedenle, meydana gelen ölüm olayında bilinçli taksirle hareket ettiğinin kabul edilmesi gerekmektedir.*” Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

157 Yargıtay 12 CD E 2023/5873 K 2024/2175, 07.05.2024. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024. Benzer yönde bir kararda da “*Tecrübeli otobüs şoförü olan sanığın tipi ve fırtınalı havada, mağdurların beyanına göre daha önce polislin zincir takması için uyarısına rağmen yola devam etmesi üzerine, Kırmızı Samsun yolu 22. km de direksiyon hakimiyetini kaybederek sağdaki şarampole devrilmesi ile meydana gelen kazada, hava ve yol koşulları, sanığın savunması ve deneyimli şoför olması, polislin zincir takması hususundaki uyarısı da gözetildiğinde, bilinçli taksirin uygulanma koşullarının oluştuğu*” şeklindeki gerekçeyle, failin olayın özelliği ve kişisel tecrübesi gereği öngörebildiği neticeyi önleyecek davranışta (zincir takmaması) bulunmaması, bilinçli taksir olarak kabul edilmiştir. Yargıtay 12 CD E 2012/1131 K 2012/20315, 01.10.2012. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024. Yargıtay’ın bir başka kararında ise “*Gizli buzlanmanın olduğu kaygan yolda aracının direksiyon hakimiyetini kaybederek şarampole yuvarlanıp takla atması sonucu D.K.nın ölümüne ve kendisinden şikayetçi olmayan İ.S, Ö.K ve E.K.nın basit tıbbi müdahale ile giderilebilir derecede yaralanmalarına neden olan sanığın eyleminde bilinçli taksirin unsurlarının bulunmadığı*” şeklindeki gerekçesiyle, failin gizli buzlanma durumunu öngörmesinin kendisinden beklenemeyeceği olayda, bilinçli taksirin unsurlarının oluşmadığı” belirtilmiştir. Yargıtay 12 CD E 2011/19317 K 2012/12647, 21.05.2012. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

bilinçli taksire karar verilmiştir. Kanaatimizce kişinin 30 yıllık uzun yol şoförü olması, hız limitine uyulmasına rağmen karlı havada bir kazaya sebebiyet verilebileceği yönündeki öngörülebilirliği sağlamakta ve taksirin unsurunu oluşturmaktadır. Halbuki failin bu özelliğine rağmen somut olay anında neticeyi öngördüğünü belirten başka da bir değerlendirme yoktur. Kanaatimizce burada öngörülebilirlik ve öngörme birbirine karıştırılmıştır¹⁵⁸.

Yargıtay'ın bilinçli taksire ilişkin subjektif değerlendirme yapmadan bozma kararı verdiği bir başka karar ise şu şekildedir: *Sanığın otomobiline çeki kancası taktırmak suretiyle hameş diye tabir edilen ve iki tekerlekli yük taşımada kullanılan, yolcu taşımaya müsait olmayan römorka kuralları aykırı biçimde gayrinizami yolcu olarak bu haliyle seyrini sürdürdüğü, olay mahallinde römorku araca bağlayan çeki demir piminin yerinde çıkması sonucu hameşin araçtan ayrılıp savrulurak tümseğe çarpması neticesinde bir kişinin ölümüne neden olduğu olayda, sanığın eyleminde bilinçli taksir koşullarının oluştuğu ve 5237 sayılı Kanun'un 22 nci maddesinin üçüncü fıkrasının uygulanması gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm kurulması hukuka uygun bulunmamıştır*¹⁵⁹. Kanaatimizce bu olayda suçun bilinçli taksirli oluştuğunu göstermeye yönelik değerlendirme yetersizdir. Söz konusu sürücünün daha önce bu hameş ile yolculuk yapıp yapmadığı ve bu şekilde bir tehlike atlatıp atlatmadığı gibi somut olaydaki öngörülebilirliğe yönelik herhangi bir açıklamada bulunulmadan bilinçli taksirin oluştuğu ifade edilmiştir.

YCGK¹⁶⁰ “*Sanığın gece vakti yönetimindeki araçla, aydınlatması olan, girilemeyeceğine ilişkin uyarıcı levha bulunan ve paralelinde çift yönlü Karadeniz Sahil Yolu bulunan bölünmüş, tek yönlü yolda tali yoldan ana yola girişte U dönüşü yapıp ters yönde giderek; karşıdan nizami olarak şeridinde gelen ölenin aracına çarpması şeklinde gerçekleşen olayda, bilinçli taksirin unsurlarının oluştuğunun gözetilmemesi ve olayda bir kişinin de nitelikli şekilde yaralanmış olması karşısında eylemin*” Yargıtay 12. Ceza Dairesi tarafından bilinçli taksir olarak değerlendirilerek bozulan ve Yerel Mahkemenin bozma kararına direnmesi sonucu değerlendirilen olayda; “*sanığın, olay günü aynı yolu bir kaç kez kullandığını beyan etmesi ve yolda trafik levhaları ile işaretlemelerin güzergâh boyunca bulunması dikkate alındığında, neticeyi öngörmesine karşın şoförlük yeteneğine, şansına ve karşı yönden gelenlerin kendisini fark ederek tedbirli ve dikkatli davranacaklarına güvenerek öngördüğü ancak istemediği neticeye neden olduğu kazada bilinçli taksirin koşullarının oluştuğu*”na hükmetmiştir. Ancak kanaatimizce Yerel Mahkemenin direnme kararı yerindedir. Mahkemenin kararında yer verdiği şu ifadeler kanaatimizce basit ve bilinçli taksir ayırımında öngörülebilirliğin subjektif tespiti bakımından önemlidir. Yerel Mahkemeye göre “*(bilinçli taksirden sorumluluk için) ...sanığın ters yöne*

158 Yargıtay, bu karara benzer “*tecrübeli otobüs şoförünün tipi ve fırtına olan bir havada polis zincir takması için uyarısına rağmen yola devam etmesi ve sonra direksiyon hakimiyetini kaybederek şarampole yuvarlanarak kazaya neden olduğu olayda, kişinin deneyimli şoför olması ve polis zincir takması yönünde uyarıda bulunması nedeniyle bilinçli taksirden sorumlu olması gerektiği*” yönünde karar vermişken bir başka kararda ise, “*gizli buzlanma olan kaygan yolda direksiyon hakimiyetini kaybeden ve bir kişinin ölümüne ve üç kişinin yaralanmasına neden olunan olayda bilinçli taksirin unsurlarının bulunmadığını*” belirtmiştir. . Aktaran: Yiğit (n 73) 123. Her ne kadar Yargıtay trafik kazası olmasına rağmen birinde basit taksir birinde bilinçli taksir kabul etse de her iki kararda da somut anına ilişkin subjektif değerlendirmelere yer vermemesi önemli bir sorun teşkil etmektedir.

159 Yargıtay 12 CD E 2020/5079 K 2023/3402, 27.09.2023. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

160 YCGK E 2017/12-635 K 2017/487, 21.11.2017. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

girerek seyretmesi halinde kaza olabileceğini bilerek, ama kaza olmasını istemeyerek davranmış olması gerekir; oysa aksi kanıtlanamayan sanık savunmasına göre sanık İstanbul ilinde ikamet etmektedir, Giresun'da geçici olarak bulunmakta ve gece saat 23.00 sıralarında bir arkadaşını almak üzere Keşap ilçesine gittiği, ilçe girişindeki sapaktan giriş yaptıktan sonra yaklaşık 50 metre sonra arkadaşı olan mağdur... aracına aldığı, mağdur ...'ın yolu iki yönlü olduğunu düşünerek (U) dönüşü yapmasını istemesi üzerine (U) dönüşü yapıp tekrar Bulancak istikametine yöneldiği, bilirkişi raporuna göre yolun tek yön olduğuna ilişkin tabelanın sanığın mağdur ...'ı aldığı yerden daha ileride (bilirkişi raporuna ve krokiye göre sapaktan 100 metre ileride) olduğu ve sanığın kendi gidiş istikametine göre yolun en sağından seyretmekte olduğu dikkate alındığında sanığın, kazanın meydana geldiği yolun tek yönlü olduğunu bilmediği, sadece araç kullanırken gereken dikkat ve özen yükümlüğüne aykırı davrandığı bu haliyle olayda bilinçli taksir halinin bulunmadığı, eylemin taksirle işlenmiş olduğu" anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere Yerel Mahkeme olması gerektiği gibi somut olayda failin bilgisini, hatta o ilde yaşamadığı için öngörüsüne bu durumun etki edeceği dikkate alınarak açık bir şekilde sübjektif değerlendirme yapılmıştır. Bu nedenle Yargıtay ve YCGK'nın birçok kararında kullandığı "**neticeyi öngörmesine karşın şoförlük yeteneğine, şansına ve karşı yönden gelenlerin kendisini fark ederek tedbirli ve dikkatli davranacaklarına güvenerek öngördüğü**" şeklindeki matbu ifadeleri karşısında Yerel Mahkemenin direnme kararının yerinde olduğunu düşünmekteyiz.

Bu kurallara aykırılıklar dışında Yargıtay 12. Ceza Dairesi işleyen trafik içinde makas atarak ilerleyen sanığın bilinçli taksirle hareket edildiği yönündeki yerel mahkeme kararını onamıştır¹⁶¹. Söz konusu kararda da bilinçli taksirde öngörülebilirliğe yönelik ayrıntılı bir açıklamaya yer verilmediği görülmüştür.

Yine Yargıtay'ın birçok kararında sollama yasağını ifade eden düz çizginin varlığı halinde yolun karşı şeridine sollama yapmak amacıyla geçmek bilinçli taksirin varlığı açısından dayanak gösterilmiştir¹⁶². Örneğin sollama yasağı bulunan keskin virajlı iki yönlü yolda ve virajda önündeki aracı sollamak için sol şeride girdiği sırada karşı yönden gelen motosikletliye çarpan kişinin bilinçli taksirle hareket ettiği kabul edilmiştir¹⁶³. Belirtmek gerekir ki, bu kural ihlalinde de diğerlerinde olduğu gibi bir sürücünün araç sollamanın yasak olduğu yerde karşı şeride geçmiş olması, her olayda somut neticenin öngörüldüğü anlamına gelmez. Nitekim karşı şeritten bir araç geldiğini görmeden

161 Karara konu olayda, saat 23.15 sıralarında 50 km hız limitinin belirlendiği yerleşim yeri içerisinde, 100 km/s hızla seyir halinde iken makas atma şeklinde tabir edilen biçimde trafik akışını tehlikeye düşürecek manevralarla önce sol şeritten orta şeride yönelik bir aracın önüne geçtiği, daha sonra ön ilerisinde orta şerit üzerinden ilerleyen bir aracı geçmeye çalıştığı ve o aracın şerit değiştirmesi üzerine sola yöneldiği ve sol şeritte yakın mesafeden tehlikeli ve kontrolsüz biçimde sol şeride manevra yaptığı sırada sol şeritteki araca çarptığı ve çarpma sonucunda aracın da direksiyon hakimiyetini kaybederek orta refüjü aşağı karşı yönden gelmekte olan ambulansa çarptığı tespit edilmiştir. Makas atarken çarpılmış olan araçta sürücü ve yanında yolcu olarak bulunan toplam 7 kişi ölmüş, ambulanstaki iki kişiden biri vücudunda kırık olacak şekilde biri ise basit tıbbi müdahale giderilebilecek şekilde yaralanmıştır. Yargıtay 12 CD E 2024/278 K 2024/710, 21.02.2024. Makas atmak suretiyle kazaya neden olunmasının bilinçli taksir kabul edilmesine ilişkin bir başka karar için bkz Yargıtay 12 CD E 2023/6782 K 2024/711, 21.02.2024. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

162 "...sanığın geçmenin yasak olduğu yerde, önünde aynı yönde seyreden başka bir aracı geçmek üzere kontrolsüzce karşı yön şeridine geçtiği sırada meydana gelen olayda bilinçli taksir koşulları oluştuğu anlaşıldığından sanık müdafinin bu yöndeki temyiz sebepleri reddedilmiştir.". Yargıtay 12 CD E 2020/9283 K 2024/350. 24.01.2024. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

163 Toroslu (n 21) 119.

şerit değiştiren sürücünün bilinçli taksirle hareket ettiği kabul edilmemelidir. Oysa fail karşı şeritten bir araç geldiğini görmüş, buna rağmen ustalığına güvenmek suretiyle zamanında şeridine döneceğini düşünerek karşı şeride geçmiş, ancak kazaya sebep olmuşsa bilinçli taksirin varlığından söz edilebilir. Zira öngörülmüş olması gereken genel bir kaza ihtimali değil, yukarıda da belirtildiği üzere gerçekleşmesi imkan dahilindeki somut bir neticedir¹⁶⁴.

Yine birden fazla trafik kuralının ihlalinin aynı anda gerçekleştiği durumlarda da Yargıtay bilinçli taksirin varlığına hükmetmektedir. Örneğin sürücünün hem ehliyetsiz hem alkollü veya hem de aşırı hızlı biçimde araç kullanması halinde olduğu gibi. Aslında böyle bir durumda dahi yapılması gereken ihlal edilen kurallardan bağımsız olarak failin neticeyi öngörmüş olduğunu ortaya konulması gerekmektedir. *Toroslu*'ya göre birden fazla kuralın aynı anda ihlal edilmiş olması hususu ise temel cezanın belirlenmesi açısından nazara alınabilecektir¹⁶⁵.

YCGK'nın trafik kazası sonucu gerçekleşen yaralama olayında, basit taksire hükmettiği bir kararına da değinmek istemekteyiz. Kararda; *"Havanın yağışlı ve yolun ıslak olduğunu göz önünde bulundurmaksızın dikkatsiz şekilde araç kullanan, kavşaklara yaklaşırken kavşaktaki şartlara uyacak şekilde yavaşlamadan ve geçiş hakkı olan araçlara ilk geçiş hakkı vermeyerek ana yolda seyir hâlinde bulunan katılanın idaresindeki motosiklete yandan çarpması nedeniyle asli ve tam kusuru olan sanığın, aşırı süratli ve tehlikeli şekilde araç kullandığına dair delil bulunmadığı gibi, araç kullanmayı bilmediği de ileri sürülmediği anlaşılmalı meydana gelen neticeyi öngörmesi gerektiği hâlde gerekli dikkat ve özeni göstermeyerek öngöremediği, dolayısıyla bilinçli taksir halinin bulunmadığının kabulü gerekmektedir."* ifadelerine yer verilmiştir.¹⁶⁶ Bu karar basit taksir yönünde bir karar olsa da kanaatimizce öngörülebilirliğe ilişkin değerlendirme yapılmadan gerekçelendirilmiştir. Karardan bilinçli taksire hükmedilmemesinin gerekçesi, sanığın aşırı süratli ve tehlikeli şekilde araç kullanmaması anlaşılmaktadır. Oysaki bu tespitler dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık yönünde gerekli olan tespitlerdir.

Özbek ve diğerleri Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararında yerleşik içtihatlarından ayrıldığını ancak bu kararların henüz genel eğilimin vazgeçme şeklinde değil istisnai nitelikte olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca yazarlara göre de Yargıtay bu ve benzeri kararlarında köklü bir yaklaşım değişimine gitmelidir¹⁶⁷. Yazarların örnek minvalinde aktarmış oldukları karar ise şu şekildedir: *"Dosya kapsamında göre; sanık G.Ç suç tarihi olan 02.08.2008 günü saat 22:42 itibariyle yapılan ölçümde 0,84 promil alkollü olduğu halde yönetimindeki ...plaka sayılı otomobili ile Eski Denizli Caddesini takiben ...Konyalı Camii yönüne doğru seyir halinde iken olay yerinde bölünmemiş çift yönlü kullanılan yolda şerit ihlali yaparak sol taraftaki Salkım Söğüt Sokağa sinyal vermeden dönüş yaptığı sırada, karşı yönde kendi şeridinde seyir halinde olan katılan M.Y. yönetimindeki plaka tescilsiz motosiklet ile çarpışması sonucu ...olay yerinde yapılan keşiften elde edilen bilgilerden kazanın olay günü çizilmiş olan basit krokiye anlatıldığı şekilde vuku bulmadığı mahkemece de kabul edilen Adli Tıp Kurumu raporuna*

164 ibid 119.

165 *Toroslu* (n 21) 120.

166 YCGK E 2019/12-652 K. 2022/80, 10.02.2022. Erişim: uyap.gov.tr Erişim Tarihi: 29.07.2024.

167 *Özbek ve diğerleri* (n 5) 506 dn.72.

göre sanığın asli kusurlu olduğu ancak gerçekleşen olayda netice öngörülebilir olmasına karşın, sanığın almış olduğu alkolün etkisi veya kişisel başka etkenlere güvenerek hareketini sürdürdüğüne ilişkin herhangi bir bilgi ve belirlenimin bulunmadığı anlaşılması karşısında, bilinçli taksirin koşullarının oluşmadığı nazara alınmadan, eylemin sadece sanığın alkollü olmasına bağlı olarak bilinçli taksirle işlendiğinin kabulü ile sanık hakkında hükmolunan cezada 5237 sayılı TCK'nın 22/3 maddesi gereğince artırım yapılmak suretiyle fazla ceza tayini..."¹⁶⁸ yönünde bozma kararı vermiştir. Söz konusu kararda kişinin 0.84 promil alkollü olmasının Yargıtay'ın verdiği karar üzerinde etkisi olabilir. Ancak kanaatimizce bu kararı içtihatlardan ayıran önemli husus kararda "sadece sanığın alkollü olmasına bağlı olarak bilinçli taksirle işlendiğinin kabulü" ifadesine yer verilmesi ve tabiri caizse Mahkemenin bu ifade ile kendi içtihatlarındaki eksikliği özetlemesi olmuştur denilebilir¹⁶⁹.

Yargıtay "...sanığın sonucu öngörmediği kabul edildiği halde bilinçli taksir olarak kabul edilebilecek nedenler karar yerinde gösterilip tartışılmadan, yetersiz gerekçeyle bilinçli taksir kabul edilmek suretiyle uygulama yapılması kanuna aykırıdır".¹⁷⁰ yönünde bir karar vermiştir. Bu karar da kanaatimizce istisnai nitelikte bir karardır. Keza Yargıtay kendisi de aynı yönde kararlarında çoğu zaman bilinçli taksir kabul edilmesine ilişkin nedenleri tartışmamakta yalnızca trafik kurallarına aykırılığı bozma gerekçesi olarak göstermektedir.

Son olarak belirtmek gerekir ki Karayolları Trafik Kanununa aykırılık teşkil etmesine rağmen ehliyetsiz araç kullanan kişinin eylemi de yalnızca bu nedenden dolayı bilinçli taksir olarak değerlendirilmemektedir¹⁷¹. Keza ehliyeti olmayan bir kimsenin araç kullanmayı bilmesi mümkündür ve ehliyetsiz sürücünün her zaman gerçekleşen neticeyi öngördüğü söylenemez¹⁷². Ancak Yargıtay her kararında bu hususu esas almamaktadır.

Bu kararlardan çıkan sonuç Yargıtay, somut olaylarda bilinçli taksirin unsuru olan öngörülmüş olma açısından failin kişisel özelliklerinin ne şekilde etki ettiğini değerlendirmemekte, subjektif belirleme yapmayı ihmal etmektedir. Mahkeme failin gerçek bilgisini ve olay anındaki mevcut bilincini araştırıp tespit etmelidir¹⁷³. Yargıtay'ın bilinçli taksire ilişkin değerlendirmesi failin neticeyi subjektif olarak öngörüp öngörmemesine değil, söz konusu olayda bir kuralı ihlal edip etmemesine dayanmaktadır. Yani bilinçli taksire ilişkin değerlendirmede öngörme dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali ile eş değer tutulmaktadır. Kanunda açıkça ifade edilen subjektif öngörülebilirlik değerlendirmesi devre dışı bırakılmaktadır. Bu da kanaatimizce bilinçli taksir uygulamalarını, kanunilik ilkesine aykırı olacak şekilde genişletmektedir.

168 İbid. Yargıtay 12 CD 2012/3556 K 2013/1727, 21.01.2013; www.kazancı.com.tr)" Benzer yönde bir karar için bkz Yargıtay 12 CD E 2012/9451 K. 2013/625; 10.01.2013www.kazancı.com.tr)

169 Ayrıca bkz dn. 136.

170 Aktaran: Apaydın (n 5) 270.

171 Helvacı (n 122) 1426. Bu yönde bir kararda "...Sürücü belgesi araç kullanma başlı başına suçun bilinçli taksirle işlendiğini göstermeyeceği gibi, sanığın 3.5 metre genişliğindeki yolda direksiyon hakimiyetini kaybetmesi traktörün ve römorkün devrilmesi olayınca bilinçli taksirin koşullarının bulunmadığı" ifade edilmiştir. (Yargıtay 9 CD E 2007/7536 K 2009/3112). Aynı yönde; YCGK E 2019/12-652 K 2022/80, 10.02.2022.

172 Toroslu (n 21) 118.

173 Turhan (n 67) 488.

SONUÇ

İstisnai bir sorumluluk türü olan taksir, dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal ederek öngörülebilir bir neticeye istemeyerek sebebiyet verilmesi halidir. Dikkat ve özen yükümlülüğünün yazılı bir hukuk kuralından kaynaklandığı hallerde taksirin unsurlarından birinin gerçekleştiği açıktır. Yine yazılı hukuk kuralının varlığı ve bu kural olan ile muhatap olan kişinin bu kuraldan haberdar olması, kuralın önlemeye çalıştığı neticenin ortaya çıkabileceğinin öngörülebileceği anlamına da gelmektedir. Bu bakımdan taksirin öngörülebilirlik unsurunun da var olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle de böyle bir durumda kanaatimizce taksir karinesi vardır. Muhakkak ki taksirin suçun kanunda taksirli halinin düzenlenmesi, hareketin iradi olması, hareket ile netice arasında nedensellik bağı olması unsurlarının da varlığı halinde kişi taksirli suçtan sorumlu tutulacaktır. Buradaki taksir karinesinin, basit taksir olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Yargıtay kararlarına bakıldığında dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalini failin öngörüsünü tespiti amacıyla kullanılmaktadır. Yani yazılı bir hukuk kuralını ihlal ederek dikkat ve özen yükümlülüğü ihlal edilmişse somut olayda neticenin de öngörüldüğü kabul edilmektedir. Ayrıca kalıplaşmış “şoförlük yeteneğine, şansına vb. durumlara güvenerek hareket etmiş gibi” ifadelerle bilinçli taksirin oluştuğuna hükmedilmektedir.

Kanaatimizce yazılı hukuk kuralına aykırılık ancak taksire karine teşkil edecek bilinçli taksire ilişkin değerlendirme somut olay bağlamında failin durumu da ele alınmak suretiyle ayrıntılı değerlendirilecektir. Bilinçli taksirde, failin subjektif durumunu değerlendirme dışı bırakmak ve sadece objektif olarak kural ihlali neticesinde faili sorumlu tutmak, günümüz ceza hukukunda artık kabul görmeyen objektif sorumluluğun örtülü bir şekilde kabul edilmesi anlamına gelecektir.

Kanun koyucu tarafından taksirli suçların cezalandırılmasının amacı kişilerin topluma karşı dikkatli, özenli davranmalarını sağlamaktır. Taksirli suçlar, toplum yaşamının gelişmesi sonucu bireylerin özen yükümlülüklerini doğuran faaliyetlerin artması ile ortaya çıkmıştır¹⁷⁴. Her ne kadar böyle olsa da taksirli suçlar bakımından bu kanun koyucu tarafından benimsenmiş bir gerekçedir. Keza TCK. 22’in gerekçesinde de bilinçli taksire ilişkin açıklamadan sonra “...*bilinçli taksir...trafikte meydana gelen taksirli suçları önlemek bakımından caydırıcı etki yapacak ve suçların önlenmesinde yarar sağlayacaktır.*” denilerek bilinçli taksire bir misyon yüklenilmiştir. Kişiler basit taksire göre daha ağır cezalandırıldığında suçların önlenmesi sağlanacaktır düşüncesi gerekçede vurgulanmıştır. Kanaatimizce Yargıtay’ın trafik kazası sonucu ortaya çıkmış ölüm ve yaralama ile neticelenen hareketlerde bilinçli taksir yönünde eğilim göstermesi, kişilerin trafik kurallarına uymasını sağlamaya çalışmaktır. Ancak uygulamanın kanunda yer alan düzenlemeleri bu şekilde yorumlayarak daha ağır cezalandırma yoluyla suçları önlemek gibi bir amacı ve görevi yoktur. Keza kişilerin kurallara uymasını sağlamak için basit taksir olabilecek hallerde bilinçli taksir kabul edilmesi ve kişilerin ağır cezalandırılması eğilimi kanunilik ilkesine aykırıdır. Eğer bu bağlamda kişilerin kurallara uyması sağlanmak isteniyorsa kanuni düzenlemelerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda

174 Artuk ve diğerleri (n 4) 324.

kanun koyucunun trafik kurallarına aykırılık neticesinde ortaya çıkan ölüm ve yaralama neticelerini münhasıran düzenleyerek daha ağır ceza belirlemesi ile mümkün olabilecektir.

Örneğin taksirle öldürme ve yaralama suçlarında TCK m. 85 ve TCK m. 89'a "*failin iradi alınan alkollü etkisi altında olması*" şeklinde bir nitelikli hal eklenebilir. Bunun yanında Karayolları Trafik Kanununa aykırı hareket edilmesi sonucu neticeye sebebiyet verilmesi de bir nitelikli hal haline getirilebilir. Bu şekilde basit taksir halinde de kişinin cezası artırılabilir ve hatta bilinçli taksirle alkollü bir şekilde kazaya sebebiyet verilmesi şuan var olan düzenlemelere göre daha fazla cezalandırmayı gerektirecektir. Bu alkollü araç kullanımından kaynaklanan trafik kazalarının daha fazla cezalandırılmasını sağlamak için mahkeme kararları ile kanuna aykırı bir şekilde bilinçli taksirin otomatik bir biçimde uygulanması ilkesinden vazgeçilmesine imkan sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akbulut B, 'Deprem Nedeniyle Meydana Gelen Ölüm ve Yaralanmalara Ait Ceza Hukuku Sorunlarına İlişkin Bazı Tespitler' (2023) 31(2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 569-628.
- Akbulut B, *Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2020).
- Apaydın C, *Ceza Hukukunda Doğrudan Kast, Olası Kast, Basit Taksir ve Bilinçli Taksir Kavramları* (2. Baskı, Seçkin Yayınları 2021).
- Apaydın C, 'Taksirli Suçlarda Kusurun Belirlenmesi ve Güven İlkesi' (2016) 11(124) Terazi Hukuk Dergisi 76-89.
- Artuk ME ve diğerleri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (7. Baskı, Adalet Yayınevi 2013).
- Birtek F, 'Tıbbi Uygulama Hataları Bakımından Taksir-Bilinçli Taksir Ayrımı' (2015) 10(1) ERÜHFHD 63-106.
- Çiftçioğlu CT, 'Türk Ceza Kanunu'nda Taksir' (2013) (3) Ankara Barosu Dergisi 315-338.
- Demirbaş T, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (18. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023).
- Demirel M, *Taksirli Suç* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2024).
- Doğan K, 'Olası Kast – Bilinçli Taksir Ayrımında İçtihat Değişikliğinin Değerlendirilmesi' (2020) 1 (64) Adalet Dergisi 331-378.
- Doğan K ve Meraklı S, *Trafik Ceza Hukuku* (4. Baskı, Seçkin Yayınları 2024).
- Dönmezer S ve Sahir E, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt 2* (14. Baskı, Der Yayınları 2019).
- Dülger MV, *Ceza Hukuku Genel Hükümler 2. Cilt* (Seçkin Yayıncılık 2023).
- Ekici-Şahin M, 'Ceza Hukukunda Taksirsiz Doğan Sorumluluk' (Konuşma Metni) (2017) 5 (1) Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 99-108.
- Gökcan HT, 'Ceza Hukukunda Güven İlkesi ve Trafik ve Tıp Hukukunda Uygulanması' (2012) 38 (1-2) Yargıtay Dergisi 5-45.
- Gökçen A, 'Taksirle Ölüme Sebebiyet Verme (m. 85)', (2018) 4 (7) Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 21-66. s
- Hafizoğulları H ve Özen M, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (12. Baskı, USA Yayınları 2019).
- Helvacı D, 'Alkollü Araç Kullanma ve Taksir' (2010) (1) Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi (Köksal Bayraktar'a Armağan, 1. Cilt) 1425-1430.
- Karaaslan R, 'Ölüm veya Yaralanma ile Sonuçlanan Yasadışı Araba Yarışlarının Olası Kast-Bilinçli Taksir Ayrımı ve Objektif İsnadiyet Teorisi Çerçevesinde Değerlendirilmesi' (2019) (145) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 203-272.

- Katoğlu T, 'Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi ve Ceza Sorumluluğu' (2007) (68) TBB Dergisi 29-42.
- Kaygusuz S, Yargıtay Uygulamaları Kapsamında Taksirle Öldürme, *Taksirle Yaralama, Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçları* (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2022).
- Kaymaz S ve Gökcan HT, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları* (Seçkin Yayıncılık 2006).
- Keçelioğlu E, *Taksirli Suçun Doğmatığı* (Turhan Kitabevi, 2015).
- Koca M ve Üzülmüş İ, 'Taksirli Suçların Teorik Yapısı ve Bu Bağlamda İş Kazalarından Kaynaklanan Cezai Sorumluluğa İlişkin Değerlendirmeler' (2020) (1) Adalet Dergisi 239-368.
- Koca M ve Üzülmüş İ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (16. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023).
- İçel, K, *Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk*, (Cezaevi Matbaası, 1967).
- Murat B. *Trafik Hukuku* (4. Baskı Adalet Yayınevi 2011).
- Özbek VÖ ve diğerleri, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (14. Baskı, Seçkin Yayıncılık2023).
- Özen M, *Ceza Hukukunda Taksir* (Adalet Yayınevi 2011).
- Özgenç İ, 'Kast-Taksir Kombinasyonları' (1998) 6 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağan) 345-375.
- Özgenç İ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (19. Baskı, Seçkin Yayınları 2023).
- Saydam M ve Öztürk N, 'Türk Ceza Kanunu Bakımından Taksir' (2015) 6 (23) TAAD Dergisi 135-157.
- Soyaslan D, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (8. Baskı, Yetkin Yayınları 2018).
- Taşkın OE, 'Suç Siyaseti Tercihleriyle İtalyan Ceza Hukukunda Trafikte Öldürme Suçu' (2019) 5 (2) AndHD 365-380.
- Topaç TH, *Türk Hukukunda Taksir* (Adalet Yayınevi 2013).
- Toroslu H, 'Bilinçli Taksir Üzerine Bir Değerlendirme'(2016), (126) TBB Dergisi 96-122.
- Turhan EN, 'Alman ve Türk Mahkeme Kararları ve Doktrin Işığında Olası Kast – Bilinçli Taksir Ayrımı' (2020) 24 (3) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 447-500.
- Yiğit O, 'Taksirli Bir Suç Türü Olarak Maden Kazaları' (2014) (4) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 350-410.
- Yiğit O, 'Yargıtay Kararları Işığında Bilinçli Taksir Kavramı ve Unsurları' (2013) (2) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 113-136.
- Zafer H, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75* (4. Baskı, Beta Yayınları 2015).